

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 262

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

ANDRIUS NORIMAS

RAMOVĖJE

(Tęsinys)

Kai vėl išaušo rytas, biliardinėje maišėsi dienos šviesa su elektros gelsvais spinduliais, krintančiais į žalią biliardo gelumbę. Ryto šaltis nupurtė abu lošėjus, užkimusius nuo nuovargio, išbalusius nuo nemigo ir įsitempimo. Jau dažniau tai Mingėla, tai Kilna išimdavo kaulinius rutulius iš spintelės ir padėdavo ant žalio gelumbės lauko kaip pabaudą už nepataikytą smūgį...

Juodoje lentoje balta kreida bylojo šimtus suloštų trikampių. Suma ties "M" raide kelis kartus trintoje vietoje jau ne taip aiškiai matėsi, tačiau galima buvo išskaičiuoti "170".

— Šiandien juk šeštadienis! — prisiminė Kilna. — Tai galėsime dar užtęsti lošimą.

— Aš jau jaučiuosi pavargęs, kapitone. Gal susitarkim sulošti tam tikrą trikampių skaičių ir baigta? — Mingėla aplaižė apkepusias lūpas ir apsidairė alaus, bet stalai buvo tušti. Tik kelios išgertos bonkos žvilgėjo rusvu stiklu ryto saulės spinduliuose.

— Susitarkim lošti iki vakaro. Šiandien juk nedaug kas ateis lošti, nes šeštadienį jaunieji išbėga pamergauti į miestą.

— Na, gerai, bet tai bus paskutinis terminas, — sutiko Mingėla. — Sakysim, iki 7 valandos vakaro?

— Gerai, — linktelėjo Kilna ir nusitakęs, smogė ilgą smūgį, kuris jam davė laimėjimą kampiniame lizde.

* * *

Pulko ūkio dalyje išmokamos algos. Keli karininkai vienas po kito pasirašinėja algalapius, kai kurie gi — skolinamosios kasos paskolų sąrašus.

Visada linksmas kapitonas Balkius priėjo prie algalapio su plunksnakočiu rankoje.

— Kur čia mano pavardė? — juokaudamās ieškojo. — Aha! Štai! Na, ką gi, ir penki litai — pinigai.

— Ar tik penkis litus šį mėnesį tegauai? — nusikvatojo kapitonas Barauskas.

— Taigi... Kaip eilinis! — nė kiek nenusiminė Kapitonas Balkius.

— Matai, jis visą laiką avansu gyvena, — paaiškino pulko išdininkas kapitonas Pempė. — Ramovėje valgo skolon, geria skolon, jei kokie atskaitymai išleistuvėms ar baliams, tai irgi skolon...

— Man užtenka autobusui, — juokais teisinosi Balkius. — Juk visas gyvenimas vietoje — ramovėje.

Kapitonas Balkius plačiai pasirašė algalapyje ir, gavęs iš išdininko penkinę, pasitraukė prie kito stalo, ant kurio buvo skolinamosios karininkų kasos gaunančiųjų paskolas karininkų sąrašas. Šiame sąrašė ties kapitono Balkiaus pavarde švytėjo skaičius 100.

— Oho! Galėsiu šiandien pagyventi! — nudžiugo Balkius. — Žiūrėk, Pempe, aš juk dar paskolą gaunu!

— Na, ir rašykis, — ramiai atsiliepė išdininkas, skaičiuodamas kapitonui Barauskui pinigai.

— Man duok smulkiais — po litą ir po du: reikės šiandien prisėsti prie žaliojo stalo, juo labiau, kad Balkius paskolą gavo, — prašė Barauskas išdininką.

KRYŽIUOČIAI KRIKŠTIJA LIETUVA

J. Kosako paveikslas

(Iš Dr. V. Sruogienės spausdinamos Lietuvos istorijos).

— Tai jau galėsime pulkutę sukirsti, — nugirdo Balkius, priejęs su sąrašu prie išdininko.

— O kas dar į kvorumą įeis? — paklausė Barauskas.

— Ramovėje atsiras! Juk subatvakaris šiandien, — nerūpestingai atsiliepė kapitonas Balkius.

— Na, tai tuoj po pietų organizuojam pulką, ar ne? — pildamas sidabriniais į kišenės, paragino Barauskas.

— Nieko nelaukiant! Sakysim, už valandos, gerai?

— Gerai.

Prie išdininko laukė kiti karininkai. Kapitonas Balkius su Barausku jau ėjo pro duris, kai jose pasirodė majoras Stumbras.

— O! Štai jau ir trečiąjį turime! — šūko Balkius. — Majore, kviečiam prie šaunios pulkutės ramovėje.

— Tai jau, matyt, paskolą gavai, ar ką? — linksmi atšovė raudonveidis majoras.

— Sidabriniai jau skamba! — pažvangino kišenę kapitonas Barauskas. — Po pulkos galėsime ir devynakę patraukti...

— Na, gerai, laukite ir manęs, — davė sutikimą majoras Stumbras. — Tik dar ketvirtą raskite.

— Tai jau bus sutvarkyta, majore, — jau už durų atsiliepė kapitonas Balkius. Abu kapitonai skubiai leidosi pulko štabo laiptais, nujausdami šio vakaro smagius pergyvenimus prie kortų stalo.

Visas kvorumas iš ramovės valgyklos vienas paskui antrą nužygiavo į nuošalų kambarį už biliardinės. Kapitonas Kilna su leitenantu Mingėla dar tebesirungė kauliniais rutuliais.

— Laikykis, leitenante! — praeidamas paplojo per petį Mingėlai majoras Stumbras.

— Jam nėra ko laikytis, — atsiliepė ties užrašų lenta stabtelėjęs kapitonas Balkius. — Jis gerokam išlošime šiandien...

— Na, einam, einam, — paragino Barauskas.

Paskutinis į kambarį įėjo leitenantas Švelnys — tai buvo ketvirtasis kompanionas preferanso partijai.

Atplėšus dvi naujas kortų kalades, visiems dar tebestovint, įvyko vietų rinkimas. Ištraukęs kryžių tūzą, kapitonas Barauskas pasirinko vietą. Jam iš kairės atsisėdo majoras Stumbras, priešais — leitenantas Švelnys, o iš dešinės — kapitonas Balkius.

— Kad tik po balkiu neatsisėsčiau... — pajuokavo savo pavarde kapitonas Balkius.

— Lubos tinkuotos, negali žinoti kur tas balkis yra... — atsiliepė majoras.

— Kai prasiloši — tada žinosi, — pridėjo Barauskas.

— Su eglutėmis ir katilu? — pertraukė juokaujančius leitenantas Švelnys.

— Su visais malonumais, bet iki 120! — užbaigė sąlygas Balkius. — Na, kapitone, dalink!

— Palauk, o po kiek gi tas malonumas bus?

— Po du centu, žinoma! — atsakė Balkius.

— Gal po vieną užteks? — pasiūlė Švelnys.

— Neapsimoka vargti dėl cento... — pramurmėjo majoras. — Rašyk po du ir baigta.

— Bet be revanšo! — įterpė Barauskas. — Nemėgstu ilgo lošimo. Paskui atsiras daugiau norinčių, tai užbaigsime devynake arba pokeriuku.

— Aš tai galiu ką tik norit! — Kapitonas Balkius jau skirstė spalvomis gaunamas kortas.

— Na, pačiai pradžiai reikia supasuoti, — tarė majoras ir suglaudęs kortas padėjo ant stalo.

— Pikai! — pranešė Švelnys.

(Tęsa 2-me psl.)

RAMOVĖJE

(Atkelta iš 1-mo psl.)

— Pas! — metė žvilgsnį į savo kortas Balkius, ir išsitraukė "Safo" pokelį.

— Reikia gal alaus pašaukti... — majoras Stumbras paspaudė sienoje esanti skambučio mygtuką.

Leitenantas švelnys gavo pirkinį ir paskelbė devynių būgnų lošimą.

— Oho! Gera pradžia! — sušuko Balkius. — Aš pasuoju.

— Ir aš, — metė kortas majoras ir surinkęs visų sumestas kortas, ėmė maišyti naujam dalinimui.

Švelnys ramiai užrašė laimėjimo rezultatus gražia, kaligrafiška rašysena. Naujame padalinime varžybas laimėjo kapitonas Balkius. Gavęs pirkinį, paskelbė paprastus kryžius. Švelniui supasavus, Barauskas jį atidengė ir atviromis kortomis pasodino Balkių "be vieno".

— Štai, kur nelygybė! — pajuokavo pasodintasis. — Leitenantas taip puikiai pradėjo, o man iš karto teko atsisėsti...

Tuo tarpu į kambarį įėjo ramovės pasiuntinys-kareivis. Išsitempęs prie durų, laukė majoro, kaip vyriausiojo šiam kambariui, įsakymo.

— Man dvi bonkas alaus! Gal kas dar norės? — paklausė kompanionų majoras.

Kiti taip pat užsisakė po vieną kitą butelį.

Lošimas vystėsi. Jau visi buvo sulošę porą "vokiečių" ir dabar lošimas ėjo dvigubas — prie "eglučių".

Kapitonui Balkiui išdalinus kortas, Barauskas supasavo, majoras taip pat, o leitenantas tuo tarpu krapštes papirosų pokelį, paskelbė imąs pirkinį "tamsion".

— Nematuška! — nudžiugo Balkius, mėgęs azartą, ir prisitraukė kėdę arčiau švelnio, norėdamas matyti kokias kortas jis gavo. Švelnys ramiai praskleidė rankose paveikslukus, apytikriai apmesdamas jų vertę. Balkius iškart įvertino:

— Oho!

— Prašyčiau nedaryti jokių pastabų. Juk čia "tamsi", — rimtai tarė švelnys.

— Taip, ir dar prie "eglutės".

Po neilgos tylos švelnys paskelbė "totusą". Neilgai svarstę, partneriai metė kortas. Kiekvienas juto savy pavydą dėl švelnio sėkmės.

Dar po kelių neįdomių lošimų, švelnys padalino kortas ir užsirūkė. Jis juto pasitenkinimą, užbaigęs "pulką" ir nusibraukęs visus minusus, vadinamas "vištas".

Tuo tarpu įvyko įdomios varžybos. Kapitonas Balkius įkėlė iki "septynių kryžių", kapitonas Barauskas — iki būgnų, o majoras Stumbras, varžėsis lygiai su visais, pagaliau, supasavo. Po jo pasidavė ir Balkius. Pirkinį — du čirvus — gavo Barauskas. Jo rankos net drebėjo: jis turėjo iš 12 kortų 4 pačius vyriausius čirvus, būgnų tūzą, karalių, aštuonakę ir septynakę ir kryžių bei pikų tūzus bei karalių bei po vieną iš jų mažiausią.

"Tikras totusas", — galvojo sau Barauskas, bet būdamas atsargus, numetė pikų ir kryžių "mažiukus" ir paskelbė lošias — "aštuonis čirvus".

— Vist! — paskubėjo užfiksuot majoras. "Jeigu jie varžėsi, tai ir jie ką nors turi", pralėkė Barausko mintyse.

— Vist! — kiek pagalvojęs, ramiai patvirtino kapitonas Balkius.

— Tai kodėl neatsidengiat? — nustebo švelnys, žinodamas, jog daugiausiai, lošiant "aštuonis", vienas partnerių vistuoja, atidengdamas kitą lošėją.

— Ot, todėl! — eidamas iš ilgiausios savo kryžių spalvos, pasakė Balkius.

Kapitonas Barauskas kirtu tūzu, bet majoras Stumbras "nupiovē" jį čirvuku, tai yra kozyrium.

— Ar neturi kryžių? — paklausė sumišęs Barauskas.

— Ne, — atsakė majoras, ir paleido mažą piką.

ADOMAS P. JASAS

SENOSIOS SMUKLĖS DAINA

Pilk pripilk žalias taures ir meluok, meluok sukantai, kad į širdis lyg marias kristų žodžiai it karstai —

kaip už miegančių kalnų Dievo deimantus rinkai, kaip nuo angelo dainų gaudė sodai ir miškai...

Pilk pripilk žalias taures ir dainuok, dainuok linksmi, kaip į degančias marias grimsta kruvini namai —

kur ant marmuro stalų noksta vynas amžinai, kur dar laikosi melu ir tironai ir tarnai...

— O aš neturiu vynu! — net pašokdamas, sušuko Balkius, smarkiai krumpliais pritrenkdamas į stalą. Barauskas turėjo atiduoti pikų karalių. Toliau Balkius vėl pakišo kryžiuką, Barauskas dėjo karalių, o Stumbras nukozyriavo. Paėmęs kirtį, majoras vėl paėjo savo antrąjį pikelį, kurį Balkius nukozyriavo, o Barauskas turėjo padėti savo pikų tūzą.

— Na, daugiau jūs nebeturite kozyrių — viskas mano! — paklojo kortas ant stalo Barauskas.

— Mums daugiau ir nereikia, — nusijuokė Balkius.

— Tai ką, vadinasi, be dviejų? — skaniai juokėsi majoras Stumbras.

— Taip... O buvo tikras totusas! — stebėjosi Barauskas nelemtu kortų išsidėstymu. Švelnys tuo tarpu užrašinėjo savo naudai vistus — "užuojuotą" atsisėdusiam kapitonui Barauskui.

— Nieko nepadarysi, brolyti, tokia jau tavo laimė. — atsiliepė Balkius, dalindamas kortas naujam lošimui. — Matyt, kortų mūza tų užpakalį atsuko...

Kai po poros valandų visi užgulė stalą, skaičiuodami rezultatus, sudėdami vištas ir vistus, leitenantas švelnys tik vienas liko išlošime, o visi kiti jam pralošė po kelias dešimtis litų.

— Gana tos pulkos! — sušuko Barauskas. — Laikas pereiti į devynakę. Kas prisideda?

— Aš jau ne... — atsikėlė leit. švelnys.

— Na, ką gi — išlošei, ir nenori pasibovyt? — paklausė majoras.

— Nes aš žinau, kad vistiek viską pralošiu. Nesiseka man devynakė.

— Einu pašaukt norinčių! — pakilo Balkius ir išėjo į biliardinę. Čia pasieniais stovėjo keli laisvi nuo tarnybos karininkai.

— Kas nori devynakę sulošti? — šuktelėjo Balkius.

— Ar jau pabaigėt pulką? — pasigirdo leitenanto Keršio balsas. Mat, jo šachmatų partneris budėjo, tai jam nebuvo kas veikti po salioniniu laikrodžiu.

— Jau pabaigėm.

Keturi leitenantai, devynakės mėgėjai, įėjo į kortų kambarį, o paskui juos ir kapitonas Balkius.

Po kiek laiko prie septynių žmonių apsisėdo stalo išviešpatavo azarto nuotaika, palajkoma sidabrinų litų skambiu žvangėjimu. Nieko čia nereikėjo galvoti — tik laukti laimės rato...

* * *

Dvyliką valandą naktį ramovė uždaro ma.

Bet biliardo salėje vis dar kaukėjo rutuliai. Žiūrovai dingę. Kilna ir Mingėla išbalusiais veidais po kiekvieno smūgio prisėdavo ant kėdžių pasilsėti.

— Gal jau baigsim? — tarė Mingėla.

— Na, dar vieną trikampį! — nedrąsiai pasiūlė Kilna.

— Kas iš to? Visko gi neatsiloši...

M. ZOŠČENKO

GAISRAS

Ir labai, broliukai mano, įdomus faktas įvyko mūsų dienomis.

Laikraštis "Švilpukas" atžymėjo tą nepaprastą įvykį savo garsiuose puslapiuose. Bet mes norime dar kiek garo pridėti. Jau visai nepakenčiama pasidarė.

Vienok, nenorėdami konfūzyti prieš teisumą šio įvykio pilkų herojų, nenurodysime savo meniškame kūrinyje jų tikslios vietovės. Pasakysime tik, kad tai įvyko prie Syzr.-Viaz. gelžkelio.

O stoties, aš sakau, neverta nurodinėti. Nes dar traukiniai pradės perilgai stovinėti tame punkte. Juk visi norės pasižiūrėti, kas ten per žmonės-žmogeliai. Tai va. Tuojaus pamatysite.

Buvo stovėjo netoli nuo stoties krautuvelė piliečio Fjodoro Balujievo. Smulkmenų prekyba. Na, vienu žodžiu, privati įmonė. Vienu žodžiu, privatus įmonininkas šioje apgyventoje vietovėje ištiesė savo tinklus ir viliojo ten pirkėjus. Kraują čiulpė.

Ir štai vieną kartą, šeštadienio vakare, — ėmė ir užsidegė tas privatus įmonininkas.

Sako, nuo nukritusio papirosos užsiliepsnojo jo prekės. Koks neatsargumas! Priėjai liepto galą, tamsi asmenybe.

Reiškią, užsiliepsnojo gaisras. Kilo aliarmas. Dūmai. Šauksmai.

Pavojaus neskambino — nes cerkvė buvo ardoma. Elektrinės signalizacijos čia irgi niekad nebuvo. Ne Leningradas. O paprastai vienas pilietis-mėgėjas bėgte nubėgo pas tą gaisrininkų komandą.

Pribėgo prie tos komandos. Šaukia:

— Ei, velniai! Gaisras dega! Vaziuokite.

(Pabaiga 4-tam psl.)

Kilna pažvelgė į užrašų lentą, kurioje balta kreida buvo užrašytas skaičius "220".

— Na, gerai... — nervingai metė lazda Kilna ir iš užpakalinės kelnų kišenės ištraukė piniginę, — tik aš tau ne viską sumokėsiu, nes... tiek neturiu... atiduosi gavęs algą.

— Gerai jau... — nenorom sutiko Mingėla ir išidėjęs pinigus, greit paspaudė kapitonui ranką. — Aš skubu į autobusą! Iki rytdienos!

— Su...

Mingėla dingo už durų, o kapitonas Kilna užsisėgė apykaklę, lėtai priėjo prie stalo ir pasiėmė pradėtą "Safo" pokelį. Paskui priėjo prie elektros išjungėjo ir jį pasuko. Šviesa salėje užgeso.

Apgraužęs tamsoje durų rankeną, Kilna atidarė jas ir išėjo į apšviestą koridorį, o iš ten į rūbinę. Mingėla jau buvo išdūmęs. Apsivilkęs miline, Kilna nuleidęs galvą leidosi laiptais žemyn.

Prieš akis sukosi tik kauliniai balti ir raudoni rutuliai, ausyse dar aidėjo sausi jų kaukšėjimai.

"Zagubkė mane pražudė... Tas smūgis baisiai nevykęs". Ir vėl akyse raudoni, balti ir raudoni rutuliai. Beprasmiškai žiūrėdamas į apdulkėjusius savo batų galus, pakaitomis kyščiojančius jam lipant laiptais, Kilna pusbalsu skaičiavo: "dešimtis, dvidešimtis, penkiasdešimtis... du šimtai... du šimtai..."

Samonėje iš anksto pykino mintis, kad žmona barsis dėl praloštos sumos ir priekaištaus kad ilgai negrižo namo. Matė jos išbalusį veidą ir ašarotas mėlynas akis...

Išėjęs iš ramovės, sustojo ir godžiai traukė į plaučius gryną orą. Akimirklai net apsvaigo nuo to šviežumo. Pasiraivē tarytum žingus katinas ir, lėtai žengdamas žvyrutu taku, kažkodėl užniūniavo mintin atklydusią melodiją:

— Praėjo auksinės dienos, jaunystė negriš jau daugiau... Jau slenka senatvės meteliai, o, Dieve, kas bus g' toliau?..

Kaunas, 1936 — Wiesbaden, 1946.

MANO GERIAUSIAS

Sausakimšai prikimšto, dulkėto, smarkiai padėvėto sunkvežimio keleiviai pasuko galvas į atsidengusį puikų vaizdą. Žvelgiau ir aš, nes žinojau, kad sunkvežimiui išnirus vieškelio kilpoje ties tolumoje tviskančiu Daugų ežeru, gali gėrėtis nepaprastai gražiu Lietuvis Šveicarijos vaizdu.

Švininiai debesys, pranašaujant lietų, kybojo ties giliausiu mūsų krašto ežeru, lyg tykodami užgriūti jį savo sunkumu. Iš tolo ežero paviršius žibėjo ir mirgėjo vėjo pūtime melsva gylybių paslaptimi ir skaidriu gelsvumu pakrančių seklumose. Aplinkiniai medžiai ir krūmai lyg pritilo, audros laukdami. Besileidžiančios saulės spinduliai retkarčiais apšviesdavo kalnuotas apylinkes rusvais ruožais, nudažydami tolumoje mėluojančias sodybas ir laukus žalsvai rožine spalva.

Pakelės medžiai, sunkvežimiui judant vis pirmyn ir besivingiuojant vieškelio kilpose, dažnai užstodavo puikų vaizdą. Jis palengva lyg grimzdo žemyn, sunkvežimiui leidžiantis vieškeliu pakalnėn.

Štai ir Daugai, kadaise buvę dzūkų centru, kadaise, lyg musmirių apaugę vietiniais žydėliais, prekiausiais obuoliais ir žuvimis. Praūžęs karas paliko ir čia savo skurdžius pėdsakus. Nebėra tų linksmųjų Daugų, nebėra jomarkų ir Tautos Dienų... Nebėra tribūnų, kuriose pro prezidentą ir vyriausybę žygiuodavo savo tautiniais drabužiais apsirėdę dzūkai, dainuodami dainas, šokdami senoviškus šokius...

Išlipu kartu su kitais keleiviais prie malūno. Mane tuoj pažino ir pribėgo apkabinti senas prietelius Kazimieras.

— Negi pas mus? Džievuliau, Jonas Kaupas! — sušuko ūsorius Kazimieras. Besibučiuodamas, pajutau jo ūsų šlapumą.

— Tai jau pas jus, kūmai. Pabūsiu ilgiau, jei neišvaysit...

— Tai akšė, aš kaip tik važiuoju namo. Jau atidaviau vokiečiams savo pyliavą, — sujudo Kazimieras ir nutempė mane už rankovės prie savo vežimo.

— Kaip namiškiai? — jau patogiai įsitašęs Kazimiero vežime ir kratydamas per stambius Daugų miestelio grindinio akmenis, paklausiau kūmo.

— Džievuliau duok, kad blogiau nebūtų... — šaukė Kazimieras, perrėkdamas triukšmingą ratų dardėjimą.

Išvažiuome į minkštą, bet dulkėtą kaimo kelią, pasukome pro paskutines miestelio trobas ir atsidūrėme iš abiejų pusių apsupti pakelės lazdynų.

Kazimieras paleido bėriuką ristele, bet matomai prasčiau okupaciniu pašaru šeriamas arkliukas tingiai bėgo dulkėtu keliu, nuolat prunkšdamas.

Toliau nuo kelio pasirodė naujos trobos. Tai Petružių sodyba. Tuoj prisiminiau savo buvusio kareivio atvaizdą.

— Kaip Alfonsas? — paklausiau Kazimiera, rodydamas į kadaise puikiai užlaikomą, bet dabar usnimis apaugusį sodybos kiemą.

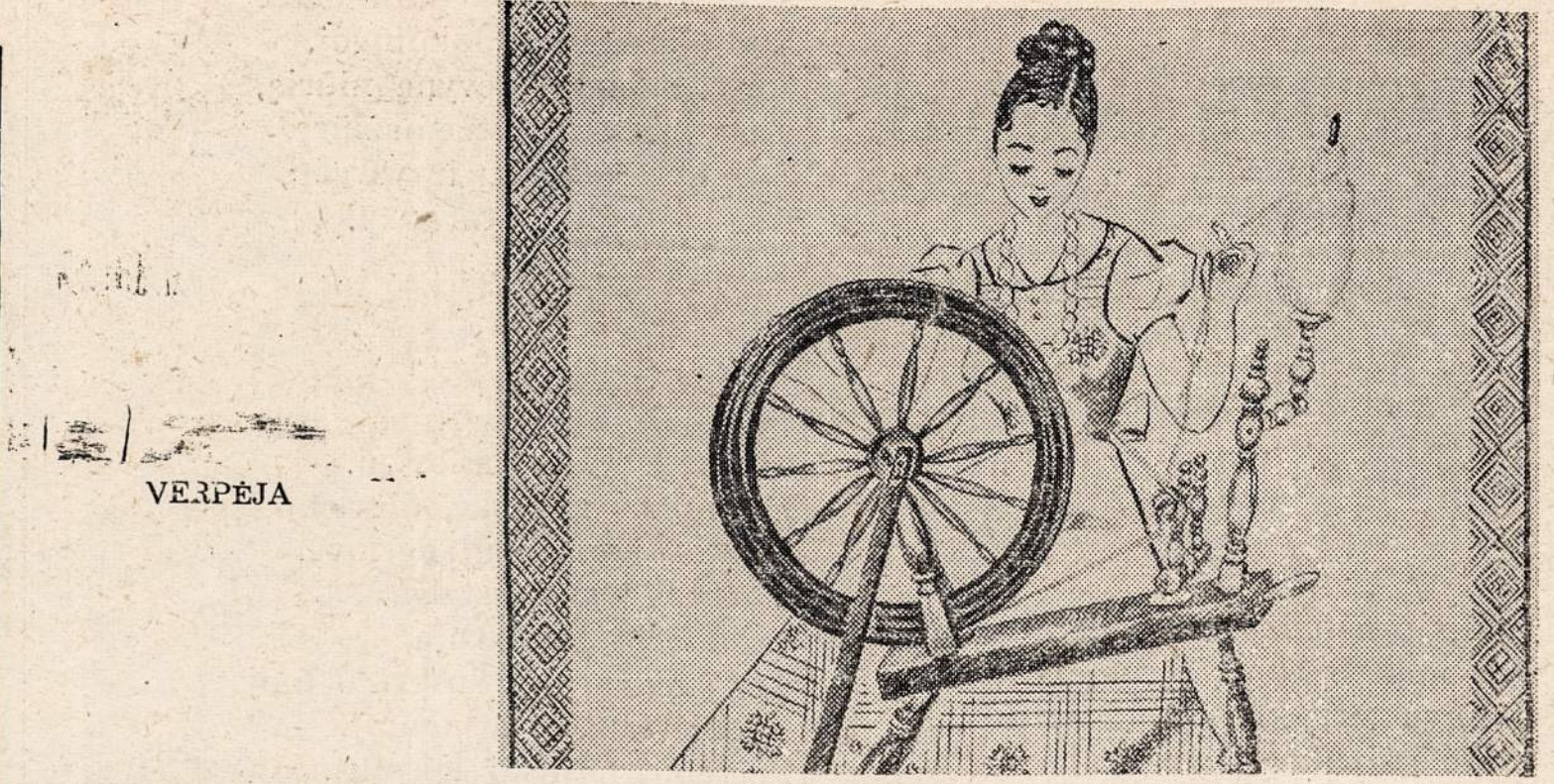
— Nebėra Alfuko... Žuvo jis... Vokiečiai jį nušovė, netyčia, nenorėdami.

— Negali būti! — nustebau aš, netikėdamas, kad toks jaunas, energijos kupinas vyras galėtų būti jau miręs.

Pro akis praskrido anų laikų atsiminimai.

Mano kuopoje turėjau būrį specialiai parinktų vyrų, skirtų pusės metų naujokų apmokymui, o vėliau jie visi turėjo būti pervesti į Karo Sanitarijos Skyrių tolimesniam apmokymui kaip sanitarijos puskarininkiai. Tų kareivų tarpe savo išsilavinimu, labai aukštu ūgiu, nepaprastai gražiu kūno sudėjimu ir taiklumu šaudyme pasižymėjo Alfonsas Petružis.

Jis buvo geriausias gimnastas. Nors buvo būryje ir daugiau gabių sportui vyrų, tačiau ir specialioje grupėje, kurią buvau

VERPEJA

sudaręs, Alfonsas skyrėsi iš visų kitų. Visokių įrankių mankštoje jis pasiekė nepaprastą rezultatą. Turniko mankštoje pasiekė aukščiausio lygio — išsukdavo vadinamą "saulę", t.y. įsisiūbavęs ant ištiestų rankų, visu kūnu kelis kartus apsisukdavo apie geležinį turniko skersinį. Per "kumelę", kurią iškeldavo virš žmogaus ūgio, per visą jos ilgį, siekiantį 3-jų metrų, jis įsibėgėjęs, kiek leisdavo salės patalpos, nė rankoms neprisilietęs, kaip leopardas perskrisdavo, nusileisdamas į stovinčių gale "kumelės" apsauginių draugų glėbį.

Ne tik sporte Alfonsas buvo pirmas. Atsimenu, šiam būriui surengdavau tam tikras rungtynes, konkursus, kaip: šautuvo spynos išardymo, lengvojo kulkosvaidžio paruošimo šaudymui ir kitus. Visus tuos konkursus Alfonsas laimėdavo be konkurencijos! Net kariniame laikraštyje paskelbiau jo pasiektą nepaprastą rezultatą šautuvo spynos išardyme — 25 sekundės. Reikėjo pradinėje padėtyje laikant šautuvą rankose, išimti jį iš uokso, padėti šautuvą, išardyti spyną iki pat skeltuvo spyruoklio nuėmimo, viską vėl sunarstyti ir užbaigti spynos tarkštelėjimu, įdedant ją į šautuvo uoksa atgal. Ir visa tai buvo atlikta per 25 sekundes, man asmeniškai tikrinant chronometru!

Visus šaudymo pratimus Alfonsas atlikdavo puikiausiai, toli pralenkdamas savo draugus. Dažniausiai jo šautuvo pasiūstos kulkos pataikydavo į patį taikinio centro juodymą, arba 12-tąjį žiedą.

Nė kartą sakydavau jam:

— Stebiuosi, kad pats pasirinkai sanitarijos puskarininkio specialybę. Iš tavęs būtų geras karys, pasiektum puskarininkio laipsnio, o vėliau, išėjęs visą gimnazijos kursą, galėtum stoti į Karo Mokyklą ir ją baigęs, tapti karininku.

Bet Alfonsas visada atsakydavo, jog jis ir taip pasitarnaus tėvynei, nes priklausys vietiniams šauliams, o iš kariuomenės grįžęs, būsiąs būrio vadu. Matyt, nenorėjo apleisti tėviškės ūkio, gražiųjų Daugų ežero pakrančių...

Mylėjau aš visą tą rinktinį būrį. Kareiviai gi jautė tai ir nepaprastai mėgo mane ir gerbė. Juk kareiviai, nelyginant maži vaikai, tuoj jaučia kas juos myli, kas ne... O aš didžiudavau savo būrio puikiai išvaizda, tvirtu rikiuotės žingsnio ritmu ir keturbalsėmis dainomis, kurių pats juos išmokiau. Atsimenu, baigus jų apmokymą mūsų pulke, jie su manimi ir kitais artimais viršininkais nusifotografavo prie kareivinių. Po poros savaitių du delegatai, kurių tarpe buvo ir Alfonsas, iš Karo ligoninės atvyko į mano butą (ligoninėje jie ėjo teoretinį sanitarijos puskarininkių kursą) ir įteikė minėtą nuotrauką su visų buvusiųjų būryje parašais. Menu, kaip maloniai buvau sujaudintas jų prierašumu prie manęs, o man pačiam buvo gaila, kad jie išėjo iš mano kuopos. Ypač gi gaila buvo, kad nebeturėsiu tokio puikaus kario, geriausiojo mano kareivio — Alfonso Petružio.

Vėliau likimas mus visai išskyrė. Nebe-

mačiau Alfonso kelis metus. Ir tik dabar, atvykęs į Daugų apylinkę pasislėpti nuo vokiečių, prisiminiau Petružių sodybą, kurią iš tolo matydavau, retkarčiais atsiradamas šiose apylinkėse vasaros metu.

Dabar Kazimiero žodžiai per vieną akimirką priminė man anuos vaizdus ir šį puikų vyrą.

— Negaliu patikėti, Kazimierai... Kaip gi jis žuvo?

— O... Jis drąsus vyras. Vokiečiams pradėjus karą su ruskais, jis pirmas sušaukė visus buvusius savo būrio šaulius. Sako — dabar pats laikas mušti bolševiką.

— Iš kur gi jie ginklų gavo? — paabejojau aš.

Kazimieras iš papildų pažvelgė į mane ir kreivai nusišypsojo pro ūsą.

— Da aš pats padziejau Alpukui užkasci in žemį muškietas ir puštalietus. Visi šauliai ruskiam užeinant atidavė savo zopasus. Sako — kada reikės, vėl iškasim. Tai, va, Alpukas ir liepė, ba jis vadas buvo, an visų vyriausias.

Kazimieras paleido vadeles laisviau ir bėriukas žingine traukė vežimą.

— Išėjo jis su savo vyrais in miškus ir laukė ateinant vokiško vaisko. Ruskius iš pakrūmių šaudžė. Tie bėgo tolyn in savo rojų, o Alpukas su draugais svilino jiem in šoną... Daug jų an vieškelio voliojosi... Nežinau, kokiū būdu, ale paskui draugai jo man pasakojo, kad Alpukas su dzviem šauliais atėmė iz ruskių tanką. Sako, pasilsėc izlipo ruskių tankistai, o tie juos ir nudziovė... Nė ne cypt... Juk žinot, kad Alpukas gerą ranką turėjo. Įlipo visi trys in bašavicką tanką ir važiuoja. Rokavo niemcam tanką ataduot. Susiciko viermaktu vyrus, izlipo iz tanko ir mosikuoja, rodo ženklais, girdzi, pasiduodam. O niemcai ko gi lauks? Mato, kad ruskas tankas... Ir pila iz automatų. Alpukas, mat, dzidzelio ūgio buvo, tai jį greičiau ir patriopijo... Ant vietos krito... Kiti draugai an žemės prigulė, tai kulky ir negavo. O Alpukas taip ir žuvo... Da tą tanką mačiau. Alpuko draugai rodė vokiečių kulky izgūrintus sciklus...

— Kodėl gi jis baltos skarelės nepardė? Jis žinojo, kad tai pasidavimo ženklas.

— Paklausiau aš.

— Turiejo ir jie. Ir mosikavo... Ale jų skarelės ne baltos, o juodos buvo... Visą nedzielę giroj išbuvus, kaip gi jos bus baltos?

— No-o! — pavarė Kazimieras bėriuką, nes jau krito pirmieji lietaus lašai. Kaip visada prieš audrą, taip ir dabar nutilo vėjas. Slogi tylą lydėjo lietaus priplaktose dulkėse riedančius vežimo ratus.

Bet mano širdyje jau šėlo aitri gailėsčio ir užuojautos audra. Kaip lengva žūti! Kiek pastangų ir meilės įdėda motina savo vaikui, kol jį užaugina, kiek pastangų reikia išauklėti žmogų, jam išlavinti, ir kiek nedaug žiaurumo — jo gyvybei atimti... O tokia kilni ir tauri gyvybė, kaip Alfonso Petružio, Lietuvai juk taip būtų reikalinga. Kažkoks karštuolis vokiečiai paleido mirtiną šūvį — ir nėra karštai mylinčio savo kraštą lietuvio... Nėra moti-

EUGENIJUS ONEGINAS

Eiliuotas romanas

Vertė STEPAS VĄZBYS

Vincio Krėvės-Mickevičiaus
Šviesiam Prisiminimui

(Tęsinys)

XLVII

O, kaip per baltą naktį gera
(Nors imki ir skaityk romaną),
Kai Neva tarp krantinių šnera
Ir rodo sujauktą Dianą*.)
Mes, prisiminę pažintis,
Kai meilė jungdavo širdis,
Apsvaigę nuo guvios kvapties
Vaiskios nemiegančios nakties,
Vėl darėmės nerūpestingi,
Vėl pasijusdavom laimingi
Ir, lyg pabėgęs kalinys
Į mišką žaliąjį ir gaivų,
Jieškojom, tarsi švyturys,
Praužusios jaunystės laivo.

*) Statulos antspindys vandenyje.

XLVIII

Nuo nuovargio jau linksta kinkos.
Su siela gailiesio pritvinkus,
Atrėmęs smakrą į granitą,
Švajojo jis belaukiant rytą.
Jau matėt jūs povyžą šitą —
An, "Nevos Deivei" aprašytą*.)
Dar tylą drumsčia panaktiniai,
Dainos-ragelio sutartinė,
Kanopų aidas iš netoli
Nuo medžio grindinio ant tolio,
Luotelis irias dar tenais,
Švytruojantis linksmi irklais.
Daugiau kas žavi klausą tavo?
Torkvato nemari oktava.

*) Poeto Gnedičo.

XLIX

O, Brenta... Adrija... Ne jau
Neteks pas jus man nukeliauti?
Kur gal įkvėpsite mane
Pragysti lyra auksine.
Jūs' balsas tiek Apolono ainiui,
(Tiek Anglui*) išdidžiam ilgainiui,
Tiek man vis artimas, brangus,
Per sapną net pasiekia mus.
Italijos nakties pavėsy
Gondolų su itale dyiese,
Slaptingai tylinčia ar plepia,
Gudraujančia, kaip mūsų lapė,
Pajusime Petrarkos grožį,
Bus mums padangės atsivožė.

*) Poetui Baronui.

L

Vėl grįši, laisve, man, tikiuosi.
Nostalgijoje tavęs šaukiuosi.
Ar giedra bus — mintis vis buria,
O akys gauda jūroj burę.
Kada gi pasikinkęs vėją
Plaukt imsiu per beribę veją.
Be gailėsčio apleisiu krantą*),
Kur tiek šlykščių man obskurantų,

MANO GERIAUSIAS

(Tąsa iš 3-čio psl.)

nai mylimo sūnaus, o man nebėra mano
geriausiojo kareivio...
— O kaip kiti Petružio šeimos nariai?
Juk jis turėjo brolių ir seserų.
Kazimieras sėdėjo nuleidęs galvą. Ro-
dos, nė negirdėjo mano klausimo. Bet po
valandėlės išgirdau jo tylų atsakymą:
— Išvežė... Visus išvežė tie svolačiai...
Užgniaužta rauda nutilo išsikerojusiuose
Kazimiero ūsuose. Pajutau, kad ir mano
gerklę kutena dygus kamuoliukas... Lyg
pro miglą mano aptvinusios akys pamatė
kūmo sodybą, bet nuo to nepasidarė leng-
viau...
Chicago, 1952.

Kad Afrikoj man giminingoj,
Egzotikos keraiš laimingoj,
Matyt sapnuos' tėvynę niūrią,
Tiek prietaringą, žemažiūrę,
Kur tiek kentėjau ir vargau,
Kur savo širdį praradau.

*) Rašyta Odesoje.

LI

Oneginas smalsus ir aš
Svetur išvykti pasišovėm.
Bet mums nesisekė, dievaž,
Lemtis sumanymą sugriovė.
Jo tėvas numirė staiga.
Kreditorių gobši ruja,
Lyg juodvarniai, suskrido tuoj
Ir ėmė raustis jo mantoj.
Peržema leistis į teismus.
Palieka jiems visus turtus,
Skolų daugybę suskaičiavęs
Oneginas. Gal susapnavęs —
Su giltine jau vaikšto dėdė.
Trumpai tėvelio savo gedi.

LII

Ir ištikrųjų gražią dieną
Sužino puikią jis naujieną:
Kad dėdė jo jau prie mirties
Ir nori ranką jam ištiest.
Oneginui tik to reikėjo,
Važiuoti skubina vežėją.
Kelionė žiovauja dažnai,
Sau laužo galvą... Kaip nūnai
Jis fariziejum apsimes
(Romaną tuo pradėjom mes).
Sustoja. Iš liūdny veidų
Suprato — baigta. Per vėlu.
Nukrito nuo pečių našta.
Jau žemei duoklė paruošta.

LIII

Duris tarnaičiai mitrūs varsto.
Prie kvepiančio dažais dar karsto
Žiopsot mėgėjai, tarsi rinkoj,
Draugai ir priešai susirinko.
Po laidotuvių prisiėdę,
Svečiai lėtai apleidžia dėdę,
Atlikę tarsi sunkų darbą.
Štai jis jau Cincinatas arba
Turtingas viešpats vandeny,
Kaimų, dirbtuvių ir žmonių.
O nesenai tvarkos dar priešas,
Eikvotojas, nors seko lėšos.
Ir, tarsi vaikas per parodą,
Vis džiaugias — naują verslą rado.

LIV

Dienas dvi buvo jam įdomūs
Plačių laukų margi kilimai,
Šaltinio takas gojaus lomos',
Melsvėjančių miškų pylimai.
O trečią — ėmė dingt idilė,
Ir viskas pamažu išdilė.
Voratinkliais nuobodulus
Vėl supa sielą. Kankinys
Labiau pamato dieną šiokią
Kaip ilgu jam, nors balių, šokių,
Pilių, ir kortų, ir gatvių,
Ir net eilėraščių šaunių
Čia nėra. Prilipo vėl chandra,
Šešėlis tarsi ar žmona.

LV

Esu užgimęs kaimo tylai,
Ramybei žemėj ir dausose.
Tenai karščiauj jausmai prabyla,
Su mūzom intymiausiai šnekuosi.
Tenai pabusdavau išaušus
Bastytis lydymas sapnų
Prie ežero; jam pasišiaušus
Ilsėtis tarp žolių kvapnių.
Ten far niente*) mano šūkis,
Nedirbamas ten tarpo ūkis,
Kūrybos derlių į aruodą
Vežiausi net per žiemos gruodą.
Ten posmų mano trapūs sieliai
Praslinko, tarsi debesėliai.

*) Dykinėjimas.

LVI

O, gėlės, meile, jaukus kaime...
Jus laiminu kažkaip savaime.
Tuo nuo Onegino skiriuosi.
Isidėmėkit išsijuose
Pašiepti viską ir visus —
Skaitytojau neatlaidus
Ir tu, leidėjau nešvankus,
Paslėpęs autorių pamfleto.
Paišau Onegino portretą.
Tegul sau Baironas, kaip sakot,
Savim tik grožis, lyg apako.
Nereikia man puikybės tako.
Kitus stengiausi rinkt poemom,
Kitus naudojavau vaizdo rėmam.

LVII

Svajinga meilė ir poetas
Seni bičiuliai, kaip ir dera.
Menu ir ašei sužavėtas,
Ką pamatau sapnuose gero.
Kerus, lyg kūdikį, nešioju.
Taip ašarų pakatnėj šioje
Vis gimsta kūriniai nauji:
Kalnų dievaitė patraukli,
Belaisvės tolimo Salgiro,
Kiti dar... Nūn mane, draugai,
Kamantinėjate dažnai:
"Prisipažink, kas kursto lyrą
Ir kam iš spiečiaus pavyduolių
Tegiedi himnus ligi šiolei?..."

(Bus daugiau)

GAISRAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Tada į tą šauksmą išeina ant gonkelio
jų brandmeisteris. Obuolį kramto. Po to
kotletu užsikanda.

— Ko, — sako, — bliaini, žiopyly?

— Taigi, — sako, — gaisras dega. Galima važiuoti.

Jų brandmeisteris sako:

— Matome. Ne akli!

O matyti, tikrai, galima buvo. Liepsnos
gana aukštai į dangų kilo. Kibirkštys, ži-
noma, piliasi. Dūmai akis ėda.

Jų brandmeisteris sako:

— Tikrai keista, kad jūs, pilietis, bliau-
nate.

— O kas?

— O tas! Kas dega! Balujievas dega? O
kas yra Balujievas! Kooperacija? Balujie-
vas yra privatus imonininkas — savinin-
kas. Na, ir tegu dega. Švaresnis oras bus.
O jūs, — sako, — drauge, negriaukite čia
klasinės linijos savo rėkavimais. O jei ne,
tai žinai, kas esti.

Pilietis-mėgėjas, žinoma, susikonfūzijo
dėl savo atsilikusios ideologijos ir greitai
išnyko.

Ypatingo sąmyšio tarp gyventojų nebu-
vo. Ši kartą masės gana sąmoningai įver-
tino faktą. Tuo labiau, kad krautuvėlė bu-
vo kiek į šalį nuo gyventojų. Ir vėjo tuo
laiku nebuvo. Oras buvo giedrus. Taigi
ypatingo neramumo, aš sakau, neįvyko.
Nors žmonių labai daug susirinko pasi-
žiūrėti į tą reginį.

Pats savininkas sėdėjo priešais gaisrą
ant akmenukų ir ypatingai nesiveržė į ug-
nį dėl turto.

— Tegul, — sako. — Galutiniam atvejui
mano turtas apdraustas. Negesykite.

Greitai, reiškia, gaisras baigėsi, ir žmo-
nės išsiskirstė po savo lūšnelės.

O savininkas nuėjo nakvoti pas savo gi-
mines.

Greitai, sako, įvyks pavyzdinis gaisri-
ninkų teismas už jų, taip sakyti, kairųjį
nukrypimą ir įsitikinimus.

O juk irgi iš karto neįspėsi, ko reika-
laujama. Vertė K. Taliunevičius

PETRAS ŠIRVOKAS

Nauja Juozo Švaisto knyga

230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.00. Kreiptis į

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.

CHICAGO 8, ILLINOIS

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

RYGIŠKIŲ JONO ATMINIMAS

Rygiškių Jonas (Jonas Jablonskis, 1860-1930) yra milžiniška asmenybė mūsų rašomosios kalbos susidaryme ir sunorminime. Galima sakyti, kad neįmanoma parašyti ar pasakyti nė vieno mūsų bendrinės kalbos sakinio, kuriame nebūtų jaučiamas to didžiojo kalbininko praktiko įnašas.

Tad ir savaimė suprantama, kad čikagiškiai stengiasi bent kukliai paminėti Rygiškių Jono 25 m. mirties sukaktį. Minėjimas-akademija su pranešimais ir menine dalimi bus ateinantį sekmadienį, vasario 6 d., lygiai 2 valandą, Čikagos Lietuvių Auditorijoje.

Minėjimą ruošia: Čikagos Lietuvių Kalbos Draugija, LB Čikagos Apygarda, Lietuvių

Rašytojų Draugija, Čikagos Lietuvių Literatūros Draugija, Lietuvių Profesorių Draugija, Čikagos Lietuvių Studentų Draugija ir Ilinojaus Lietuvių Mokytojų Sąjunga.

Rygiškių Jono gyvenimą nupasakos P. Gaučys, apie slaptašias Jablonskio lietuvių kalbos pamokas atsiminimų pasakos prof. Vkt. Biržiška, kuriam pačiam teko jas lankyti, o Rygiškių Jono kalbinio darbo įvertinimą pateiks P. Jonikas. Rašyt. V. Ramonas, pats vakarų aukštųjų tarmės atstovas, paskaitys jablonskinės bei mūsų bendrinės kalbos pavyzdžiui Jablonskio raštų ištrauką.

Meninę dalį atliks solistas J. Vaznelis ir muz. A. Kučiūnas.

Visuomenės pareiga pagerbti Rygiškių Jono atminimą gausiu atsilankymu.

Angliškujų skolinių žodynas

(Tęsinys iš 1955.I.22 "Literatūros")

ekspeñciv, ekspeñsif (expensive), brangus; daug kainojas. — Ir tokį *ekspenciv karą* nusipirkai, o jo j! Šitas *overkutis* yra labai *ekspensif*, ba *importuotas* iš Anglijos.

ekspertas (expert), kokio nors dalyko žinovas, mokovas. — Rudeniniuose *piknykuose* avims ar silkėms kepti aš esu *ekspertas*. Čia pats *nepafiksijsi*, čia reikia *eksperto*.

ekspirenc, ekspirencas, ekspjrenc, ekspjrencas (experience), patirtis, patyrimas. — Į kokią tik *šapą* nueinu, vis klausia, ar turiu *ekspjrenc*. Be jokio *ekspjrenco* žmogus esi tik *lēberis, dacol*.

ekspirenc, ekspjrenc (experienced), patyręs, žinąs iš patyrimo, išmokęs praktikuodamas. — Bepig tau, kad esi *ekspirenc*, tai kur nueimi, ten darbą gauni. Kai pasakiau, kad esu *ekspjrenc*, tai priėmė, bet kai pamatė, kad to darbo gerai nemoku, tai tuoj *išfajeravo*.

ekspleinyti, išekspleinyti (to explain), aiškinti, išaiškinti, paaiškinti. — Ką tu čia *trajini ekspleinyti*, kad nieko negali *išekspleinyti*.

ekspresas, ekspresas (express), greitasis traukinys. — Šitas *strytkaris runina*, tartum *ekspresas* būtų. Tik paimk *ekspresą* su *pulmonu*, tai važiuosi, kaip ponas.

ėkstra, ėkstra (extra), nauja dienraščio laida su nepaprasta žinia; naujas, papildomas, laikinis darbininkas, ypač aktorius, "viršetatinis"; priedas, atviršis; atskiras, nepaprastas daiktas bei dalykas; daugiau. — Kai aną metą *naminavė republikonai* naują prezidentą, tai vaikai visur lakstė ir šaukė: *ėkstra! ėkstra!* mat, tada dar nebuvo radijo. Aš čia dirbu kaip *ėkstra*. Kai *Alivudas* daro didelį *mūvį*, tai labai daug prisiamdo *ėkstra* darbininkų.

Jis čia dirba už *ėkstrą*, ba negaliu išlaikyti *štedi* darbininko. Išdirbau septynias dienas, tai gavau *plenti ėkstra*. Šitam tavo *alarmklakui* reikia *ėkstra* ratuko. Kad tik aš turėčiau *ėkstra* pinigų, kad tik aš turėčiau, aš tuoj parodyčiau, ką aš galiu!

ėkstrasaizas, ėkstrasaizas (extra size), didesnis už normalų bei reguliarų; nepaprastas didumas. (*ėkstrasaizas* dažnai vartojamas *ėksersaizo* vietoj, žr. *ėksersaizas*.) — Aš visada perku *šiūsus ėkstrasaizo*, tai neužgraužia *kornų*. Tau *uze* nusipirkti *dressę*, ba tu plona, o man tai visada reikia *ėkstrasaizo*, ir baisiai sunku *prisifilyti*.

ėkščėndžyti (to exchange), apmainyti, išmainyti, iškeisti. — Einu į banką *ėkščėndžyti* čekį.

ėkvipyti (to equip), įrengti, įtaisyti, paruošti; aprūpinti. — Netikėsite, daktare, kiek man kaštavo šitą *šiūšapę* gerai *ėkvipyti*. Mūsų divizija buvo labai gerai *ėkvipyta* naujaisiais ginklais.

ėkvipmentas (equipment), įrengimas, įtaisymas, paruošimas; reikalingi daiktai, įnagai, mašinos. — Ale tai puikią *printinšapę* įsitaisę, *gaš*, toks naujas, toks puikus *ėkvipmentas!*

ėkzekiūteris (executor), paskutinės žmogaus valios, arba testamento, vykdytojas. — Aš įrašiau į savo *vil* gerus *ėkzekiūterius*, kad neapšmugeliuotų mane, kai numirsiu.

ėl, ėlius (ale), šviesus, stiprus alus. — Rytiniuose *steituose* žmonės geria daugiausia *ėlių* o vakariniuose — *lagerį*. Kai atvažiuoju iš rytų į vakarus ir paprašiau *saliūne* *ėl*, tai *bartenderys* žiūri į mane ir, rodydamas pirštu į žemę, sako, kad mes *ėl* neturime...

ėl (hell), pragaras. — Itelis sukėlė *Juropoj* *ėl*, ir pats

nuėjo į *ėl*. Žinai, daktare, kad per karą tik *Juropoj* būna *ėl*, o Amerike tikras dangus, ba visi arba, pinigų turi; tik visa bėda, kad *armobilių* visiems neužtenka, ba nespėja padaryti tiek, kiek reikia.

ėloniūšin, ėlokiūšinas, ėlekiūšii, ėlekiūšinas (elocution), mokėjimas gerai kalbėti, iškalbingumas kalbėjimo menas, graži kalba. — *Politišiniai* mokosi *ėlokiūšino*, kad galėtų geriau susukti galvas balsuotojams. O aš jam sakydavau tada: brol, kas iš to tavo *ėlekiūšin*, jei galva tuščia. (Šitas žodis dabar labai retai vartojamas, bet buvo dažnai vartojamas Valparaiso universitete, kada ten mokėsi apie 100 lietuvių.)

ėlėksinai, ėlėksinas (election, election), rinkimai, rinkimas. — Šitie bus labai karšti *ėlėksinai*, ba *republikonai* baisiai nori *subytyti* demokratų. Prieš prezidento *ėlėksiną* visada darbai *suslekuoja*. (Lietuviai dažniausiai vartoja daugiskaitą, o viena-skaitą labai retai.)

ėlėktyti (to elect), išrinkti. — Na, ši rudeni *ėlėktytime* naują gubernatorių, o kitą mėną — prezidentą.

ėlektrik reñčius (electric range), elektrinė krosnis, krosnelė, elektrinė plyta, plytelė. — Nusipirkau *ėlektrikinį reñčių*, bet aš jo *nelaikinu*, ba daug ilgiau ima, kol užverda, negu ant *gesinio reñčiaus*.

ėlektrišinas (electrician), žmogus, kuris dirba prie elektrinių laidų, motorų, šviesų ar kitokių prietaisų įtaisymo ar pataisymo; elektrotechnikas. — Jau dabar ar *ėlektrišinas* ar *pliumeris* — abudu lygiai lupa. Mūsų *dženitorius* toks durnas, kad nežino kaip *fiūzą* įdėti, o mes ir nežinome, tai kai išdega, turime šaukti *ėlektrišiną*.

ėlektrokiūlyti (to electrocute), žudyti elektros srove bei jėga. — Sakoma, kad žmogūdziai geriau nori būti *ėlektrokiūlyti*, negu pakartii.

ėleveiteris, ėleveitorius (elevator), keltuvas, liftas; Čikagos miesto iškeltinis geležinkelis; grūdų sandėlis, labai didelis aruodas. — Aš dirbu ant *ėleveiterio*. Ta mano draugė važiuoja į darbą *ėleveitoriu*. Daug metų išdirbau grūdų *ėleveitery* ir pagaliau nuo *dasto ezmq* gavau. (Žr. *ėleveiteris*).

ėlopjti, išėlopjti (to elope), pabėgti ar išbėgti su mylimu armylima. — Neleido tėvai ženyti, tai abudu *išėlopino*, ir ką jiems dabar padarys.

ėlperis (helper), pagalbininkas, padėjėjas; talkininkas; šelpėjas. — *Doleris*, daktare, yra geriausias žmogaus *ėlperis*. (Žr. *alperis*.)

ėlpyti, paėlpyti (to help), pagelbėti, padėti; sušelpiti. — Kiek jau aš čia begaliu tą seną *kontre* *ėlpyti*, kad pats ant *penšino* gyvenu. *Paėlpyk* ma *išklynyti beismentą*. (Žr. *alpyti, paalpyti*.)

ėlples (helpless), negalys sau

padėti; kūno ar proto nepagydomas ligonis. — Aš duosiu ir tu duok tam vargšui dešimtuką, juk matai, kad visai *ėples*.

ėmberis (amber), gintaras. — Koks čia tau *ėmberis*, kad čia gintaras — lietuviškas aukšas.

ėmbišios (ambitious), labai trokštąs gyvenime prasimušti, kitus pralenkti; ieškąs garbės bei nuopelnų; turįs stiprų savigarbos jausmą; ambicingas. — Šita mano mergaitė, daktare, yra labai *ėmbišios* — jau dabar nori būt *aktorka* į *Alivudą* patekti.

ėmė (ham), kumpis. — Man jau nusibodo tie *ėmės sendvičiai*; nors sykį įdėk *lančių* — *byf* ar *čyz sendvičių*.

ėmečiūr, ėmečiūras (amateur), mėgėjas, amatorius, nespecialistas. — Skaičiau gazetoj, kad šarkis prisiėmęs kokį ten *ėmečiūr* Vinčą iš seno *kontro*, ir kad jis norįs padaryti iš jo didelį *faiterį*. Kogi daugiau nori iš jų, juk matai, kad jie tik *ėmečiūrai*.

ėmerdžensi (emergency), staiginis reikalas; nelaimingas įvykis, netikėta nelaimė. — Daktare, tuoj atvažiuok! *ėmerdžensi keisas!* Žmogus iškrito per langą!

ėmeris (hammer), plaktukas; kūjis. — Per dienas su sunkiu *ėmeriu* duodu ir duodu, tai kaip rankos neskaudės.

ėmokas (hammock), supamoji lovelė, hamakas. — Iškrito ta *fetė* iš *ėmoko* ir ranką išsisuko.

(B. d.)

Dr. Alg. Margeris

Saulės Rūstybė

SAULĖS RŪSTYBĖ yra knyga (romanas), kuri sako savo skaitytojui: Skaitai mane, nes myli, o nemylėt negali, kada mane skaitai. Ir iš tikrųjų taip yra, nes labai gausaus ir įvairaus Amerikos lietuvių gyvenimo čia aprašoma tik ta dalis, kuri sužavi žmogaus širdį ir praturtina jo sielą.

312 psl., kaina \$3.00. Rašykite:

DR. ALG. MARGERIS
3325 So. Halsted Street
Chicago 8, Ill.

— Buvę tremtiniai, nepamirškite likusių niūriose stovyklose savo draugų. Bent vieną kartą metuose aukokite jiems vienos dienos uždarbį!

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

visus mokesčius
čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI
GYDUOLĖS
ir t. t.

Jūsų giminės gauna be
jokių jiems išlaidų

CENTRAL PARCEL
SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 5, 1955

JURGIS RUTKUS

(Upton Sinclair'o "The Jungle")

Prie "Literatūroje" (sausio 22 d.) įdėtojo straipsnelio, gal būtų įdomu štai kas pridurti, nes Amerikos lietuviams pravartu žinoti viską apie apysaką, kuri daugeliui primena pirmąsias nesmagias ateiviško gyvenimo dienas aukso bei laisvės krašte. Jos juk nevieną nukreipė prie socializmo, kaip balzamo, kuris visas žaizdas užgydys.

Pirmą vertimą Upton Sinclair "The Jungle" lietuviams parūpino vienas tyliųjų Amerikos lietuvių švietėjų, Vincas Daukšys, miręs Brooklyn, N. Y., 1942 m. kovo 16 d. Jis Dilingnės kaimo marijampolietis, lankęs Suvalkų gimnaziją ir Amerikon atvykęs 1887 m. Čia jis susipažino su J. Šliupu ir buvo vienas jo artimų draugų bei bendradarbių, ypač uoliai rėmęs jo įkurtąjį Lietuvių Mokslo dr-ją (1890-1896). Jis buvo Tėvynės Mylėtojų dr-jos pirmininkas, 1901-03 ir 1912-13 metais. Dirbo redakcijose: "Vienybės Lietuvninkų", "Lietuvio", "Progreso" ir "Kovos". Jis buvo pirmojo Amerikos lietuvių politinio seimo Philadelphijoje sekretorius (1906 m.)

"The Jungle" jis vertė 1907 ir 1908 metais, Jono Naujoko (jau mirusio 1930 m.) įprašytas. Knygą, Naujoko kaštais, išleido A. Olšauskas Čikagoje 1908 metais. Jos antra laida pasirodė 1912 metais, nes buvo noriai perkama. Stasys Vainoras, rodos, netiksliai metus (1908) stato dėl Kazio Puidos vertimo "Pelkės", išėjusio Vilniuje. Naujokas pyko dėl šito išleidimo (regis, 1911 m.?), nes mąnė, Vilniuje "vogta" iš Daukšio vertimo. Apysaką mūsų bolševikai dar sykį atspausdino savo spaudoje 1945 metais. Nežinau, kieno vertimą.

(K. Puidos vertime užrašyta, kad "Pelkės" išleistos 1908 m., Vilniuje, Kutkos spaustuvelyje, inž. Bielskio lėšomis. — N. Red.).

Apysakos kilmė buvusi štai kokia:

1902 metais jaunas socialistas rašytojas, Upton Sinclair, gavo iš amerikonių socialistų dienraščio redakcijos, Appeal to Reason ("Appeal to Reason" buvo savaitraštis, o ne dienraštis. — "N". Red.), \$500 stipendijos patyrinti Amerikos darbininkų gyvenimo ir darbo sąlygas. Jis pasirinko Čikagos skerdyklų rajoną, kur tirstai gyventa lietuvių, ir išbuvo 7 savaites. Apysakai tipus, sakoma, gavęs, praleidęs sekmadienį vieno lietuvių vestuvėse karčiaminėje salėje.

Amerikonas Mark Sullivan savo Our Times (tomas I, p. 472-473) sako, "Raistas" jam išrodęs, kaip Tolstojaus "pesimizmo" bei kitų rusiškų įtakų pavyzdys amerikonių literatūrai. Jis pasakoja:

"Čia vaizduojama Jurgio Rutkaus, lietuvių valstiečio, tragiškas gyvenimas. Pasiskaitęs skelbimą gimtame kaime, kuriuo Amerikos pra-

moninės korporacijos ir laivų bendrovės viliojo Amerikon važiuoti, Jurgis atvyksta Čikagon ir gauna darbą gyvulių skerdykloje. Čia kaimietis ateivis paragauna kiekvieną Amerikos pramoninės ir politinės sistemos negerumą. Jis davė kyšį, kad galėtų darbą gauti ir jį užlaikyti. Gyveno įnamiu šeimoje, kuri tą pačią lovą dviem nuomavo; vienas, mat, dirbo naktimis ir miegojo dienomis, o kitas dirbo dieną ir miegojo naktį. Jurgis apsuoko žemės sklypą ("lotų") pardavėjas, pakišdamas sutartį, kurios anglų kalbos nemokęs ateivis lietuvis negalėjo suprasti. Jį ir šeimą pakirto sunkios ligos. Atsirado žaizdų, kilusių iš darbo sąlygų. Darbe jį spartino tam tikri sąiko nustaitytojai. Darbdaviai slepiamais traukliais vogė, neapmokėdami miesto vandens. Jurgis gėrė netikusį ir brangų alų, nes karčiamininkai buvo gražiai susiuostę su miesto politikieriais. Jis savo kailiu patyrė darbo netekimą, nedarbą, streiką, ir pateko į taip vadinamąjį juodą sąrašą — darbdaviams nepageidaujamų darbininkų knygą. Jį sekiojo šnipai, o subankrutinęs bankelis nunešė visas santaupas. Asmeninės skriaudos nepakęsdamas, jis primušo dirbtuvės perdėtinį ir patiria, kaip geruoju darbdaviai su teismo pareigūnais sugyvena. Vienu žodžiu, Amerikos gyvenime nebuvo žmogaus, įstaigos, ar vietos, kuri su jaunu lietuviu susidūrusi, nebūtų jo apgavusi, išnadojusi, sugyvinusi ar nuskriaudusi".

Vinco Daukšio vertimą recenzuodamas, J. O. Širvydas tuo metu lietuvišku požiūriu rašė:

"Lietuvis jaunikaitis Rutkus atvažiavo Amerikon, aukso šalin, naują gyvenimą pradėti — jaunas, sveikas, pilnas energijos. Čikagos skerdyklose prasideda jo gyvenimo drama ir mokykla. Čia patiria visas Amerikos biznio sukybes. Lietuvoje nėra to, ką čia matė. Visuomenės santvarka žmogų čia nuteikia būti kitam žmogui priešu. Nėra tėviškumo, nėra brolybės — biznis visus žmogaus jausmus užmuša. Rutkus bando nors vieną artimą ir mylinčią sielą arti turėti. Veda Oną. Nuodai, tačiau, ir žydinčią porą pasiekia: vargas ją prispiria eiti dirbti, nes Jurgį darbe sužeidžia. Perdėtinis ją suvilioja. Ji gimdo ir miršta. Rutkus perdėtinį puola, tampa suimtas ir kalėjimui pasodintas. Vėliau, Rutkus virsta susipratusiu kovotoju socialistu".

Apie savo apysaką autorius tada sakė: "Pasidariau įžymus ne dėl to, kad visuomenė darbininkais susirūpino, bet dėl jos nenoro valgyti džiova apkrestos kiaulienos". Ir tiesa:

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, FEBRUARY 5, 1955

iš šimtų knygos puslapių, tik no berniukas susirgo plaučių uždegimu ir kone numirė. Vėsa šita širdgėla suėjo į mano apysaką".

Jurgis Rutkus, gal būt, tik labai atsitiktinai pateko į "The Jungle" apysaką. Rašytojas tik tiek "lietuviškąjį" gyvenimą pažino, kad apysakoje lietuvių vardai. Visa kita tiktu vengru, lenkui, slovakui ir kitiems to meto darbininkams skerdykloje. Apysaka, be autoriaus asmeninės (kaip matėme) širdgėlos, sutirštintomis spalvomis vaizdavo ką tuo metu daugelis ateivių po visą Ameriką, jei ne viską, tai bent po trupinėlių, šen ir ten pergyveno. Ieškoti apysakoje ką nors būdinga "lietuviško" būtų nedėkingas darbas.

Mano asmeninis spėjimas visados buvo, kad Rutkaus vardą autorius pasiėmė iš ano meto pagarsėjusio lietuvių socialisto agitatoriaus Karolio Rutkaus, nes jis jau tada buvo gerokai apamerikonėjęs ir karštas Amerikos socialistų partijos agitatorius-rėmėjas. Jis, tur būt, buvo pažįstamas "Appeal to Reason" redakcijai, iš kurios gaudavo medžiagos savo lapeliams lietuvių kalba. Gal būt, jį pažino ir Upton Sinclair.

— Vyt. Širvydas

NAUJIENOSE galima užsisakyti

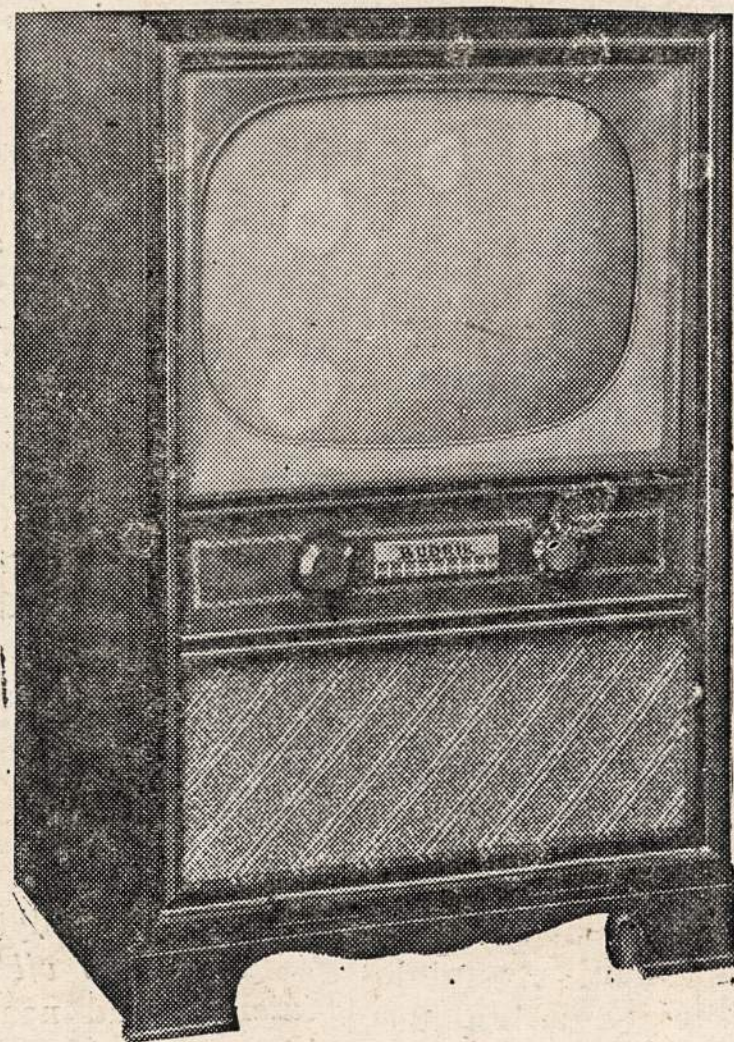
ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ

Argentinoje gyvena didokas lietuvių skaičius. Pastaraisiais metais tą kraštą pasiekė dar keli šimtai lietuvių. Amerikiečiai ten turi giminių, draugų ir pažįstamų. Norintieji sekti visuomeninį Argentinos lietuvių gyvenimą yra kviečiami užsisakyti geriausią Pietų Amerikos lietuvių laikraštį — ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ. Metinė jo prenumerata yra tikrai \$3.00. Laikraštį gausite jei pasiųsite \$3.00 Money Orderį arba čekį tokiu adresu:

NAUJIENOS
1739 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.

TELEVIZIJOS 1955 METŲ MODELIO

RCA-Victor, Admiral, Philco, Dumont, Zenith, Gen. Electric, Crosley pirkite pigiausiomis kainomis iš Budriko, su pilna garantija ir lengvais išmokėjimais. Didelė nuolaida už jūsų seną televiziją.

RCA patento su Budriko ženklu TV, garantuota 5 metams. Dėl televizijos sutaisymo paskambinkite CALumet 5-7237. UŽ \$3.00 ATEINA Į NAMUS.

JOS. F. BUDRIK, INC.

3241 South Halsted Street

Atidara nedėliomis nuo 11 iki 5 val. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 9:30 vakare. Kitom dienom nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Radio Valanda leidžiama Budriko kas ketvirtadienio vakarą nuo 6 iki 7 val. iš Radio Stoties WHFC, 1450 kilocycles.

Ant naujų pasaulių slenksčio

KAS NAUJO LIETUVIŲ STUDENTŲ SANTAROS SEMINARE DETROITE

Š. m. sausio 23 d. Lietuvių Studentų Santaros seminare Detroite trečią paskaitą skaitė dr. Julius Kaupas. Prelegentas nagrinėjo paskutines tendencijas lietuvių poezijoje. Ši paskaita ypatinga tuo, kad buvo iškelta ir charakterizuota paskutiniųjų lietuvių poetų naujas poezijos supratimas ir įnašas į lietuvių poeziją. Be abejo, savo turiniu ir forma paskutiniųjų poetų darbai yra itin svarbus žingsnis tautos kultūroje.

Prelegentas apibrėžė poetą žmogumi, kuris estetinėmis priemonėmis išsako savo pasaulį. Jei anksčiau lietuviuose poezija buvo palenkta žmonių ir aplinkos reikalavimams, tai šiandieninė lietuvių poezija pasižymi dideliu dėmesiu pačiam meno kūriniiui. Todėl šiandieniniai lietuvių poetai išsako savo pasaulį įvairniais polėkais ir didesniu spalvingumu bei vaizdingumu. Taip pat šiandieniniai lietuvių poetai, nesiribodami savo laiko ir vietos visuomenės skoniu ir siekimais, yra visuotiniškesni turinio atžvilgiu. Šiandien lietuvių poetas nesprendžia socialinių, politinių ir net religinių problemų, bet kaip tik jis besąlyginiai iškelia savaip estetiškai pergyventą ir išieškotą pasaulį. Tad šiandieninės lietuvių poezijos pagrindinė žymė yra konstruktivizmas, kas savaime liudija poezijos pažangą. Neabejotina, kaip jau dail. A. Melniko buvo iškelta seminare pirmoje paskaitoje, kad žmogus turi ir estetinį jausmą. Pajusti pasaulį kokybiniai vis naujomis ir besikeičiančiomis varšomis, pajusti pasaulį taip kaip jis vis naujai atsiveria per išgyventus ir išgyvenamus patyrimus ir pojūčių stygą ir yra šiandieninės lietuvių poezijos pagrindinis akstinas ir šaltinis. Kadangi poetas kalba žmonėms, todėl jis turi būti atsakingas žmonėms. Kaip vėliau išryškėjo diskusijose, šiandieniniai lietuvių poetai nėra neatsakomingi, nors jie aklaite nesitęsia tradicijos, bet stovi ant naujų pasaulių slenksčio. Lietuvių poetai tautai brandina naują amžių.

Šiandieninės lietuvių poezijos miške ošia ir du vyresni galiūnai. Tai Aistis ir Brazdžionis. Pirmasis yra individualinės sentimentalinės poezijos atstovas. Gal būt, kad šiandien asmeniškios problemos lyg ir nieko nebereikia šalia didžiųjų pasaulinių problemų, Aisčio pėdomis (praenancio karavano pėdomis smėlyje...) niekas, gal tik iš dalies išskiriant Nagį, nepasekė. Gi Brazdžionis savo paskutinėje kūryboje jokių individualinių polėkių nebeturi. Jis visiškai susitapino su lietuvių visuomenės problemomis ir siekimais. Būdingas Brazdžio-

niui yra "pranašo" epitetas, nors Brazdžionis nieko naujo ir nebeprasako. Šiandien patriotinė poezija yra labai gausi, bet ji dažnai supanašėja ir darosi vien tik šūkių kartojimas poetinėmis priemonėmis.

Jaunesnioji karta persilaužė į poeziją per tris plotmes: per liaudišką — Bradūnas ir Mekas, per filosofinę — Mačernis, Nagys, Nyka-Niliūnas; per estetinę — Radauskas. Pirmoji kryptis nusigrėžė į lietuvių žemdirbio buitį. Kai Bradūnas aprašinėja tos buities daugiau žmogišką pusę, Mekas kalba apie tos buities daugiau daiktinę pusę. Antroje kryptyje ryškus pasaulinių idėjų atgarsis. Iš senesnės kartos toje kryptyje lietuviams atstovavo Baltrušaitis ir Milašius, kurie nevisuomet rašė lietuviškai. Šiandien Nagys ir Nyka-Niliūnas bei jaunystėje užgesęs Mačernis savo poezijoje ieško filosofinės sintezės, šiandien metafizikai ir poezijai priartėjus vienai prie kitos. Jų poezijoje pinasi ir žaidžia intelektualumas su vaizdingumu. Ši poezija daugiau negu kita poezija

mums atveria naujus pasaulius. Trečia kryptis, kuri pasižymi l'art pour l'art estetikumu, yra lietuviuose atstovaujama vien tik Radausko. Jo poezijos pagrindą sudaro estetiškas grožis.

Po paskaitos sekė gyvos ir įdomios diskusijos. Diskusijose stipriau pasireiškė: dr. Brundza, Z. Rekašius, P. Zarranka, L. Griškelytė, A. Gilvydis, A. Nakas ir kiti. Susirinkimui sėkmingai pirmininkavo J. Gilvydis.

Poezija, kaip turiningesnio

ir spalvingesnio gyvenimo ilgesys, niekuomet nėra išseimiama. Cituoju dr. Julijų Kaupą ne iš paskaitos, bet iš jo "Pasakos apie neramų žveją Silvestrą". Sargybiniai neįsileido Silvestro į princesės miestą.

"Pasakų princesė ne tau skirta, tolimųjų kraštų žvejy", tarė sargybos vadas, išklauses žvejo kalbos, ir abejingai nusišypsojo. "Ar nežinai, kad mėlynųjų salų galima tik ilgėtis?"

— Saulius Šimoliūnas

AUTO TAIŠYMAS IR GASOLINO STOTIS

Atliekami lyginimo ir dažymo darbai. Taisomi motorai, stabdžiai, transmisijos ir t. t. MOBILGAS benzinai, įvairių rūšių alyva, baterijos ir automobiliams dalys.

1934 W. 59th Street Tel.: GROVEHILL 6-9136

M. ČESAS, patyręs automobilių specialistas

ST. ANTHONY SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILL.
Telefonai: TOWNHALL 3-8131 - 8132

JUOZAS GRIBAUŠKAS, Vedėjas Patarnautojos kalba lietuviškai.

Kviečiame Jus...

pradėti taupyti pinigus pas mus, kur Jūsų kaimynai nuo 1922 metų be pertraukos saugiai ir pelningai jus taupo.

Kreipkitės į mus

paskolų namams, pasinaudokite 100% atmokėjimo privilegijomis.

RAŠTINĖS VALANDOS:

Kasdieną nuo 9 iki 5.
Pirmadieniais nuo 9 iki 8.
Šeštadieniais nuo 9 iki 1.
Trečiad. uždara visą dieną.

GASO LEIDIMUS TURINTIESIEMS

PATARIAMA PASINAUDOTI SIEGLER PEČIAIS

VISI SIEGLER PEČIAI GAZO CO. INSPEKCIJOS BUS UŽTIKRINTAI PRIPAŽINTI

SIEGLER pečiai yra pilnai automatiški. Porcelano emalius visam gyvenimui. Padaryti iš stipraus špižiaus. Viskas pilnai įrengta. Nereikia jokių priedų. Turi Honeywell kontrolę. Įrengtos dupleš. Šeši modeliai, kurie apšildo nuo 1 iki 6 kambarių. Turime baltą virtuvinį stilių.

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE AND FURNITURE COMPANY

2876 West Cermak Rd.

Blshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

LIETUVIŲ ŠVIETIMAS VOKIETIJOJ (1945 — 1955)

10 metų sukaktį minint

1944 m. rudenį, smunkant vokiečių galybei, prie Lietuvos sienų artėjo raudonoji armija. Kadangi jau kartą tą baisybę buvome išgyvenę ir savo akimis matę, ilgai nelaukę sprukome į Vokietijos pasienį. Pagaliau, progai pasitaikius, apie 65,000 lietuvių tremtinių atsidadė karo nusiaubtoje, bombų apardytoje Vokietijoje. Nevisiems pabėgėliams-tremtiniams laimė plačiai nusišypsojo. Apie 100,000 pabėgėlių nespėjo toliau atitrūkti nuo Lietuvos pasienio, todėl bolševikų tankų kilyje jie buvo atskirti nuo Vokietijos; dalinai sunaikinti, kiti gražinti į Lietuvą, o iš ten jų daugumas išgabenta į šaltąjį Sibirą ar kitas mažai žmonių gyvenamas sritis. Tą siaubą išgyveno tremtiniai daugumoje buvę Rytų Prūsijos srityse arba Pomeranijos plotuose.

1945 m., besąlyginiai vokiečiams kapitulijavus, skubos ke- (auslenderiams) stovyklos. Tuo laiku atsiranda ir Amerikos ir Didžiosios Britanijos sudarytoj UNRRA.

65,000 lietuvių tarpe buvo apie 14,000 mažų ir didesnių vaikų. Kiekvienas mūsų suprato, jog tautos ateitis ir viltis, — vaikai — jaunimas. Galvota, jog be mokslo likęs jaunimas vargu būd galės tęsti tėvų pradėtą kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės, dėl valstybės atstatymo. Kas gi jiems įkvėptų svečioje šalyje tėvynės meilę?

Nuo 1795 m. paskutiniojo Lietuvos-Lenkijos valstybės padalinimo lietuviai nenustojo kovoję dėl savo lietuviškos spaudos ir šalies laisvės. Užtat ir dabar, raudonajai armijai okupavus Lietuvą, betkurioje šalyje gyvenę lietuviai prisiekė kovoti dėl savo šalies laisvės. Laisvos Lietuvos mokykla įkvėpė savo šalies meilę, iškėlė tautos garbingą istorinę praeitį, priminė tautos vaikų pareigas. Už tuos pačius tautos idealus gilioje senovėje kovojo tautos galiūnai: karalius Mindaugas, didieji kunigaikščiai Gediminas, Algirdas, Kęstutis, Vytautas Didysis; vėliau — iš lietuviško kaimo išėję tautos vyrai-pranašai: Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, vysk. M. Valančius, Vilius Vydūnas (Storasta), J. Mačiulis-Maironis, Dr. Kazys Grinius, A. Smetona, J. Tumas-Vaižgantas ir kiti, aukso raidėmis įrašę į Lietuvos prisikėlimo istoriją šuos žodžius:

*"Ir šviesta ir tiesa —
Mūs žingsnius telydi..."*

Ir šie Vinco Kudirkos tarti žodžiai įėjo į Lietuvos himną.

Užtat, vos spėjus Vokietijai kapituliuoti, žlugus Hitlerio

įvestajai nacių santyarkai, lietuviai tremtiniai ėmė galvoti apie mokyklų steigimą. Tiesiog neįtikėtina, kada vos vakar tūkstančiai patrankų įniršusiai mirtim spaudė ir žudė žmones, šiandien pažeminto vokiečio žemėje svetimieji "auslenderiai" stvėrėsi kultūrinio darbo: švietimo ir auklėjimo.

Aš pats su šeima tuo metu gyvenau Saksų krašte, Zwickau mieste. Visi užsieniečiai pasipuošė savo tautinėmis spalvomis — vėliavėlėmis. Pagaliau sužinojome, jog Saksonijos (Sachsen) kraštas atiduodamas rusams (sovietams). Nors mums buvo keista ir neįtikėtina, kad amerikiečiai savo krauju ir gyvybių aukomis tą kraštą igijo, o dabar jį turi apieisti. Bet tokia buvo valia Washingtono valdovų. Mums buvo žinoma, kad šiame krašte yra uranijaus (atominėms bomboms gaminti medžiaga), todėl aliantai sąmoningai tą kraštą atidavė rusams, kad ir rusai turėtų savo atominėms bomboms gaminti medžiagos.

Vargais negalais pavyko iš Zwickau m. pasprukti į Nürnbergą. Apsigyvenome tranzito stovykloje, vadinamoj "SS Kaserne", kuri buvo išmėtyta labai dideliu plote. Karo metu čia laikėsi vokiečių kariuomenė. Užtat viskas čia buvo subombarduota. Gyvenamieji namai be stogų, aplink riogšą garažai ir kt. pastatai visi buvo be langų ir bent apgadintais stogais. Kiaurai lijo. Buvo ruduo. Patalpos be langų. Nebuvo lovų. Neturėjome kuo pasikloti. Nebuvo kuo užsikloti. Vargas didelis ir šaltas. Drebejo maži vaikai ir mes. Vėjas belangį garažą kiaurai perpūsdavo ir kaukdavo. Kažkokios ir kažkur skardos gabalai barškėjo ir ardė dar likusius paskutinius nervus... Lietuvai lyjant, cementines grindis apsemdavo nešvarus ir dvokias vanduo. Tuo tarpu mes su kūdikiais miegojome ant geležinių rėmų, kuriuos padėdavom ant kelių plytų. Laukdavom ryto, kaip išganymo. Ir karui pasibaigus tremtinių vargas ir kruvinoji kančia nepasibaigė. O mums ypatingai buvo baisu, nes visi gerai žinojom karo galo pasėkmes: mūsų brangi tėvynė vėl tapo neatskiriama sovietų krašto dalimi. Argi mes galėjom grįžti? Mes būtume bepročiai, jeigu tai būtume padarę. Mes gerai žinojome, jog nė vienas grįžęs neliko gyventi Lietuvoj: juos paskubomis išgabeno Rusijos gilumon: į Sibirą ar kur kitur, o kitus tiesiog pakorė.

Šioje pereinamoje stovyklo-

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 5, 1955

je nuolatos gyvendavo apie 10,000 įvairių tautybių žmonių. Daugiausia buvo privežta "namo" grįžtančių rusų, ukrainių ir kt. slavų. Juos sekė gausios grupės džiūgaujantių italių, prancūzų, belgų, olandų ir kt. tautybių žmonių. (Tai prievarta suvežti karo pramonės darbams darbininkai). Kalbamoji stovykla buvo tvarkoma pagal vokiečių nacių kacetų tvarką. Drausmė buvo griežta. Stovyklą supo spygliuota tvora. JAV kariai, ginkluoti automatiniiais šautuvais, saugojo mus, kad negalėtume lauk pasprukti. Dideliam reikalui esant, reikėjo gauti raštelį-leidimą į miestą išeiti. Kas bandė išlįsti per minėtą tvorą, sargybai pastebėjus, buvo vietoj nušaukiamas, geriausiu atveju — sužeidžiamas. Tuo metu rusų politrukai šioje stovykloje turėjo gana gausų štabą ir didelę veikimo laisvę. Rusų ginkluoti policininkai su raudonais raikščiais ant rankovių zujo aplinkui — ir šen ir ten, ir prievarta vilkdavo arba nešdavo į sunkvežimius slavus: vyrus ir moteris. Pagaliau komunistų NKVD komisarams parūpome ir mes, pabaltiečiai: lietuviai, latviai, estai. Jie keletą sykių reikalavo visus pabaltiečius gražinti į "laimingas" tėvynes. Jie bandė daugelį lietuvių per prievartą išvežti, bet šiems pavyko laimingai išsigelbėti. Pagaliau rusai reikalavo visus pabaltiečius priskirti rusų biurui, atseit, jų globai.

Iš savo tarpo išsirinkę asmenis, siūsdavome juos amerikiečių kariuomenės majorą — stovyklos komendantą, įrodinėti, jog mes nesame rusai. Be to, mes įrodinėjome, jog nenorime grįžti į rusų okupuotą Lietuvą, Latviją ir Estiją (su komendantu kalbėjome visad trijų Pabaltijo tautų vardu). Mes primindavome amerikiečiui komendantui aliantų nutarimą, kad tos tautinės grupės, kurios prieš 1939 m. rugsėjo 1 d. (II-rojo karo pradžia) gyveno ne Rusijos žemėj, prievarta, negražinamos. Į kalbamą sąrašą įėjo:

lietuviai, latviai, estai ir lenkai.

Pagaliau mums pavyko gauti leidimą įsisteigti Pabaltiečių Biurą. Tas biuras turėjo rūpintis savo žmonių mityba ir kt. reikalais. Tuo laiku iš Saksonijos papildomai atvyko apie 300 lietuvių tremtinių, Juozo Šukio vadovaujami. Mūsų grupė paūgėjo iki 500 žmonių.

1945 m. rudenį gyvenimui kiek sunormalėjus, šioje stovykloje atsirado mokytojų entuziastų, kurie savo jėgomis, ryžtu ir atsakomybe ėmė kurti pirmąją mokyklą. Kiek atsimenu, tai buvo Juozas Laukaitis, Gintautas, Čieskienė, o vėliau — Pranas Pauliukonis. Mokytojas Juozas Laukaitis susirado pusiau apgriautą, be langų, be durų, apdaužytom sienom, ir visai kiauru stogu mūrinį pastatą. Tai buvo gana didelis kambarys. Susirinko mokytojai, prie jų prisidėjo vienas kitas iš tėvų. Jie sukėlė iš lentų labai primityvius suolus ir stalus. Atnešė iš kitur duris. Išnešė plytgalius ir mėsą. Išplovė grindis. Po to sukviešti lietuviukai pradėjo pirmuosius mokslo metus. Tai buvo pirmoji pradžios mokykla. Tai tik vienas pavyzdys kaip kūrėsi lietuviškos vargo mokyklos. Po kiek laiko Nürnbergo SS Kaserne griuvėsiuose įsisteigė keturklasė progimnazija, kurią vedė dar iš nepriklausomos Lietuvos Kybartų gimnazijos direktorius Pranas Pauliukonis.

Nebuvo knygų. Nebuvo jokių švietimo Valdybų. Nebuvo sąsiuvinų, pieštukų ir rašalo. Buvo susidurta su daugybe sunkumų. Bet kliūtys nugalėtos. Vietoj knygų buvo kiekvienas mokslo dalykas trumpai surašomos mašinėlė: tie lapai kasdien buvo dalijami mokiniams.

Štai 1946 m. sausio mėn. 12-14 d. d. Hanau lietuvių stovykloje įvyko visų lietuvių tremtinių (iš trijų zonų — anglų, amerikiečių, prancūzų) gimnazijų ir progimnazijų direktorių suvažiavimas. Suvažiav-

(Tąsa 9-tam psl.)

1955 metų balandžio 17-tą,

Atvelykio Dieną, įvyks NAUJIENŲ

PAVASARINIS KONCERTAS

**NELAUKITE —
RYTOJ GALI BUTI PERVELU!**

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išituks, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1603
Telefonas Central 6-5203

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

vime dalyvavo 22 direktoriai. Iš pranešimų paaiškėjo, jog per 1945 m. antrąjį pusmetį Vokietijos stovyklose įsikūrė 18 gimnazijų, 8 progimnazijos, 100 pradžios mokyklų ir 80 vaikų darželių. Gimnazijose ir progimnazijose dirbo 500 mokytojų, daugumoje seni patyrę pedagogai. Jose mokėsi 2,400 mokinių ir jau 1946 m. pavasarį buvo išleista pirmoji abiturientų laida — 200 abituriečių.

Pradžios mokyklas ir vaikų darželius 1946 m. rudenį lankė apie 10,000 mokinių. Lietuvių tautos švietimo istorijoje tai pirmas toks staigus šuolis, kai per tokį trumpą laiką, be jokio raginimo iš aukšto, iš centro, be pinigų, spontaniškai, pačių mokytojų iniciatyva — tiesiog gaivališkai išaugo toks didelis skaičius mokyklų, į kurias sutilpo visi mažamečiai vaikai ir jaunimas.

Kaip jau minėjau, Nürnbergo pradžios mokyklos steigimo pradžia buvo sunki. Sunki ji buvo ir kitur. Kai kurios mokyklos šiltesnėmis dienomis mokslą pradėjo lauke, gryname ore. Ant gazolino bakų pasidėjo juodas rašomas lentas, vaikai rašė ir skaitė. Kiti pasinaudojo tušiomis statinėmis. Kitose stovyklose mokykloms kambarius įtaisė patys mokytojai rūsiuose. Kai kur, kur reikėjo, griovė net mūro sienas, kad būtų galima padidinti plotą. Teko matyti, kaip buvo rūsiuose daromi langai, pramušamos, išgriaujamos angos, kad įeitų šviesa ir oras. Daugumas mokyklų pradėjo savo darbą viename kambaryje. Kitos turėjo 2-3 kambarius. Netilpus mokiniams, mokymas trukdavo trimis-keturiomis pamainomis. Kitos mokyklos dirbo tiesiog stovyklų gyvenamose patalpose. To kambario gyventojai turėdavo visai dienas išsinešdinti, o grįždavo pamokoms pasibaigus.

Kada jau veikė mokyklos, tik po kurio laiko atsirado ir švietimo valdybos arba skyriai prie Lietuvių Sąjungos Centro.

Ne visur mokytojų darbas buvo tinkamai įvertintas. Priešingai — dažnai lietuviškoji visuomenė pajuokdavo tokius idealistus mokytojus. Vietomis pasitaikė net stovyklų komitetai, kurių nariai vadindavo tokius mokytojus "stimpančiais arkliais" ir pan. Ir vis dėlto, nežiūrint paminėtų sunkumų, lietuvis mokytojas švietė ir auklėjo lietuvių tremtinių vaikus ir jaunimą, ugdė jų tautinį charakterį, tėvynės meilę ir stengėsi išlaikyti Nepriklausomos Lietuvos mokslo lygį.

Auklėjimo pagrindais buvo padėti šie reikalavimai:

a) Tremties mokyklą turi šviesti ir auklėti mūsų jaunimą, ugdyti socialinį ir visuomeninį charakterį pagal krikščioniškus ir tautinius idealus.

b) mūsų mokyklos tvarkosi pagal nepriklausomos Lietuvos įstatymus; puoselėja valstybines tradicijas ir ugdo valstybingumo sąmonę.

c) jaunuomenės švietimas bei auklėjimas privalo rūpėti ne vien mokytojams, bet ir visai lietuvių visuomenei.

Tais švietimo-auklėjimo pagrindais buvo remiamasi tremties jaunuomenės auklėjime bei švietime.

1945 m. rudenį visi lietuviai, latviai ir estai buvo perkelti iš Nürnbergo SS Kaserne griuvėsių į Ansbacho kareivines. Čia stovyklos namai buvo kurkas tvarkingesni. Gyvenimas ir mityba visais atžvilgiais pagerėjo. Tuoju įsteigta keturklasė progimnazija: direktorius Pr. Pauliukonis. Taip pat pradėjo veikt didoka prad. mokykla ir vaikų darželis. Čia vėl labai didelių nuopelnų turi J. Laukaitis ir Sofija Laukaitienė — abu mokytojai. Pradžios mokyklos vedėjas — mokyt. Gintautas.

Nepamiršta ir dvasios reikalai. Įsteigta R-K bažnyčia. Bažnyčios klebonas buvo kun. Jakulevičius. Bažnyčios vidų, altorių ir kitus dailės kūrinius atliko dail. Jurgis Juodis.

Ansbacho mokyklas įvairia reikalinga medžiaga, būtent popierius ir pašėliais aprūpindavo UNRRA.

Tačiau išleisdamas Amerikai DP-s įstatymą emigracijai į JAV, jau nuo 1948-1949 m. pradėjo plaukti masės lietuvių į JAV, Kanadon, Australijon ir kitur. Iš tų 65,000 šandien Vokietijoje ir Austrijoje beliko dar sunkiame varge apie 10,000 mūsų sesių ir brolių. Tai daugumoje ligoniai ir seneliai. Be to, našlės su gausiais būreliais vaikų. Šiuo metu beliko viena Vasario 16 d. gimnazija su apie 180 mokinių su savo bendrabučiu. Bet amerikiečiams lietuviams mažai ją remiant — šandien ji stovi žlugimo išvakarėse. Yra dar keliolika vargo mokyklų — pradžios mokyklų, kuriose dirba pasišventėliai mokytojai-entuziastai.

Baigdamas straipsnį, pateikiu truputį statistikos iš tremtinių švietimo — mokyklų žydėjimo laikų, būtent: 1945/46, 1946/47, 1947/48 mokslo metų visose trijose Vokietijos zonose.

Vaikų darželiai.

Tas nepaprastas mokytojų entuziazmas, užsidegimas nebuvo bevaisis. Štai lygia greta su pradžia ir aukštesniojo mokslo organizavimu nebuvo pamirštas ir priešmokyklinių mažyčių auklėjimas. Jau 1945 m. rudenį kai kur buvo įsteigti darželiai. 1946 m. pradžioje visose tremtinių stovyklose veikė 71 vaikų darželis. Bet 1946/47 m. visose trijose zonose vaikų darželiuose leido laiką 2,093 vaikučiai. Juos auklėjo 120 auklėtojos.

1947/48 mokslo metais visose trijose zonose buvo 77 vai-

kų darželiai. Iš viso buvo auklėjama 2,264 vaikai. Vaikų darželiuose dirbo 148 auklėtojos. Čia paminėti skaičiai nežymiai keitėsi iki prasidėjo didžioji emigracija į JAV.

Pradžios mokyklos

1946/47 mokslo metais pradžios mokyklų buvo daugiau, taip pat jas lankė rekordinis mokinių skaičius. Mokyklų — 112. Mokinių — 4,000. Mokytojų — 353.

1947/48 mokslo metais pradžios mokyklų buvo 85. Mokinių — 3,855. Mokytojų — 364.

Gimnazijos - progimnazijos

Ligi 1946 m. pavasario visose trijose zonose veikė 17 progimnazijų. Gimnazijų — 20. 1946/47 mokslo metų pradžioje visose gimnazijose mokėsi 2,324 mokiniai. Mokytojų buvo 708.

1947/48 mokslo metais gimnazijų skaičius padidėjo, o progimnazijų kiekis sumažėjo. Progimnazijų 15. Gimnazijų 25. Mokinių — 3,122. Mokytojų — 713.

Dar buvo 7 specialios mokyklos. Jose mokėsi 349 mokiniai-studentai. Mokė 69 mokytojai-profesorai. Buvo dėstoma elektrotechnika, prekyba, statyba, mechanika, dailė-menas, jūrininkystė ir t.t. Be to, 1946/47 m. beveik kiekvienoje stovykloje veikė automechanikos ir auto mašinų vairavimo mokyklos.

Abiturientai ir studentai

Vien tik 1945/46 mokslo metais išleista 305 abiturientai. 1946/47 m. vėl išleidžiama 292 abiturientai. 1947/48 m. išleista 221 abiturientas. Čia pateikti skaičiai liečia visas tris zonas. Išvadoje reikia prileisti, jog iki šiai dienai (įskaitant Vasario 16 d. gimnazijos abiturientus) bus išleista apie 1,500 abiturientų. 1947/48 m. aukšt. mokslus ėjo apie 2,000 studentų. Doktorantų — 262.

"Naujienose" pasiskelbes — visus biznvie nustelbia

Anglų kalba knygos 1954 metais

1954 metais Jungtinėse Valstybėse, Publishers' Weekly daviniiais, išėjo 11,901 knygos. Iš jų 9,690 buvo naujos knygos, o 2,211 senų knygų naujos laidos. Grožinės literatūros (romanų, apysakų ir pan.) iš viso išėjo 2,098 knygos (iš jų 1,512 naujos knygos, o 586 naujos laidos). Poezijos ir dramos veikalų išėjo 468 (iš jų 389 naujos knygos, 79 naujos laidos). Palyginti gana daug išėjo biografijų — viso 743 (iš jų 687 naujos knygos, o 56 naujos laidos).

Jungtinėje Karalystėje, — Bookseller daviniiais, — 1954 metais iš viso išėjo 19,188 knygos. Iš jų 5,846 buvo senų knygų naujos laidos. Grožinės literatūros knygų išėjo 4,204, poezijos ir dramos — 622, biografijų — 507.

Geriausiai perkamos 1954 metais Jungtinėse Valstybėse buvo šios knygos: 1. Not as a Stranger, by Morton Thompson; 2. Mary Anne, by Daphne du Maurier; 3. Love is Eternal, by Irving Stone; 4. The Royal Box, by Frances Parkinson; 5. The Egyptian, by Mike Waltari; 6. No Time for Sergeants, by Mac Hyman; 7. Sweet Thursday, by John Steinbeck; 8. The View from Pompey's Head, by Hamilton Basso; 9. Never Victorious, Never Defeated, by Taylor Caldwell; 10. Benton's Row, by Frank Yerby.

Jungtinėse Valstybėse 1954 metais buvo 32 leidyklos, kurios išleido po virš 100 knygų pavadinimų, ir aibė mažesnių leidyklų. Žymią vietą tarp šių leidyklų užėmė ir vadinamos kooperatinės leidyklos, kurios išleidžia knygas autorių lėšomis. Iš jų 1954 metais Vantage Press išleido 168 pavadinimus, Exposition Press — 140, Pageant Press — 95, Comet Press — 27.

Pigiosios medienos popierio knygos 1954 metais pergyveno krizę, atsiradusią dėl rinkos perpildymo. Dideli kiekiai šių knygų buvo sugražinti leidėjams neparduoti. — J. J.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS

DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolu.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

LALIO ŽODYNAS

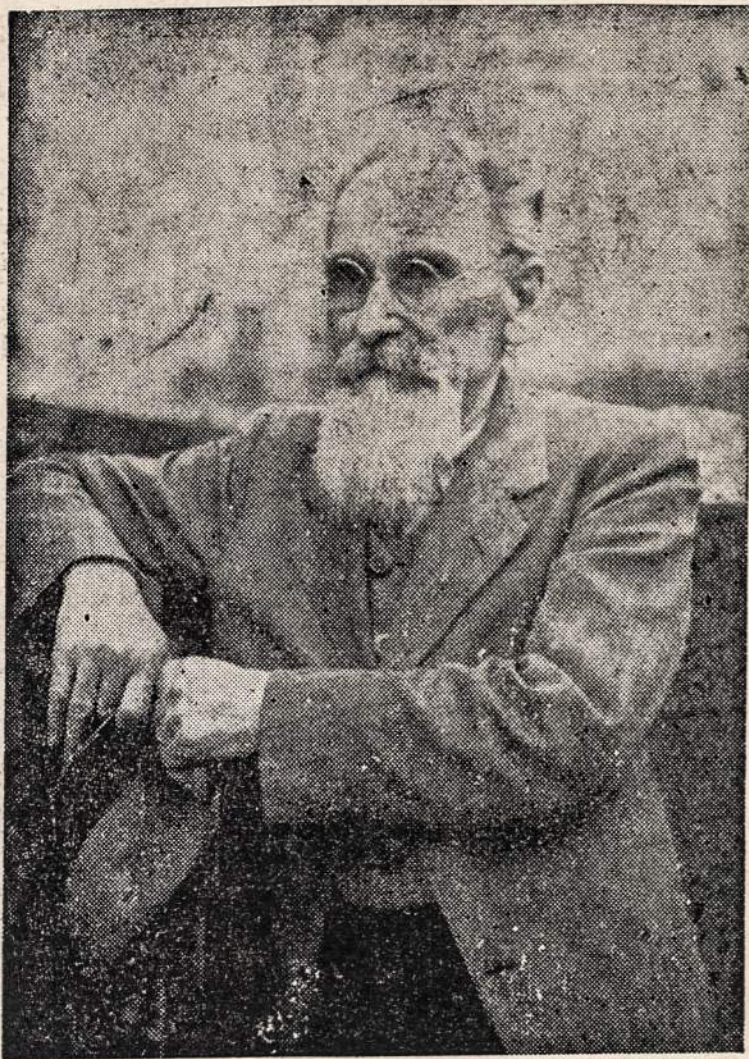
yra standartinis Amerikos lietuvių žodynas. Geresnio anglų-lietuvių kalbų žodyno nėra. Nenumatoma, kad naujas žodynas greitu laiku būtų spausdinamas. Todėl siūlome dabar išsigyti šį stipriai įrištą 1256 puslapių angliškai-lietuvišką ir lietuviškai-anglišką žodyną. Kaina — \$14.00. Žodynas jums bus išsiųstas, jei pasiūsite \$14.00 čekį arba Money Orderį tokiau adresu:

Naujienos

1739 S. HALSTED ST. — CHICAGO 8, ILLINOIS

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

PROF. DAIL. ADOMAS VARNAS
(Foto nuotrauka)

PROF. A. VARNAS BUS PAGERBTAS

Lietuvai nusipelnęs ir lietuvių visuomenės mėgiamas dailininkas prof. Adomas Varnas bus pagerbtas kovo 19-29 d.d. Chicagoje, Marijos Aukštesn. Mokyklos patalpose suruošta apžvalgine, jo 75 metų amž. sukakčiai paminėti paroda.

Chicago B. Kultūros Tarybai ėmusi iniciatyvos, buvo sušauktas organizacinis komitetas tiems reikalams aptarti. Pasitarimuose dalyvavo kviestieji: dail. A. Varnas, kun. dr. Baltinis, ponis Semėnienė, dail. Šileikis, inž. Jurkūnas, žurn. J. Vaidelys, Val. Šimkus, rašyt. Alg. Gustaitis, dail. prof. Ign. Šlapelis, muz. A. Nakas, arch. J. Mulokas, visuomenininkė p. Grybienė, veik. Glemža, dail. K. Žoromskis.

Buvo pasiskirstyta darbo sritimis. Parodos rengimo komitetui vadovauja arch. J. Mulokas.

* * *

PRAŠOMI PASKOLINTI PAVEIKSLUS

Lietuvių visuomenė, turinti įsigijusi nemaža prof. A. Varnos kūrinių-portretų, peizažų ir piešinių, prašoma paskolinti rengiamai jo 75 metų sukakties apžvalginei parodai. Po parodos paveikslai bus gražinti jų savininkams. Parodos rengimo komitetas iš anksto taria ačiū.

Paveikslus siųsti reikia prof. A. Varnui adresu: 1609 N. Albany Ave., Chicago, Ill. Tel.: Capitol 7-4532.

PIRMŪJŲ IMPRESIONISTŲ PARODA

Chicago Meno Institutas, paminėdamas buvusį savo prezidentą Chauncey McCormick, kuris mirė pereinant rudeni, rodo prancūzų pirmųjų im-

presionistų tapybą. Velionis McCormick buvo susižavėjęs impresionizmu ir jo pastangomis Meno Institutas buvo surengęs daug užsienio meno parodų. Be to, pats McCormick buvo įsigijęs vertingų moderniojo meno kūrinių.

Šioj parodoj yra išstatyti, surinktieji iš įvairių muziejų bei privačių meno kolektorių, šių tapytojų darbai: Pierre Bonnard išgarsėjęs "Pusryčių stalas", Henri Matisse, Claude Monet, (tetervinai ir kurapkos), Camille Pissaro, Honore Franconard, Pierre Renoir, Berthie Morisot, Degas, V. Van Gogh, Gustave Courbet, P. Cezanne, P. Gauguin, žinoma, ir Pablo Picasso ir kt.

Ši paroda yra 2-me muziejaus aukšte dešinėje pusėje (trys galerijos).

"BALTOJO RAŠTO" DAILĖ

Chicago Meno Institute yra specialiai įrengta "meno interpretavimui" galerija, kur vieno ar kito menininko darbai aiškinami. Šioj galerijoje nuo sausio 22 d. iki kovo 20 d. yra rodomi 34 Mark Tobey tapybos kūriniai. Daugis šių jo darbų yra suskolinėti iš įvairių meno muziejų ir privačių kolektorių. Keletas jų yra parduoti gana aukštom kainom.

"Baltojo rašto" stiliumi dailininkas artėja prie kaligrafiškos technikos. Nėra nei masių nei dėmių, vartoja tikrai linijas, iš kurių sudaroma forma, panašiai, kaip esti šlifuto marmuro plokščias paviršius. Visi jo paveikslai turi tamsų, rusvai pilką koloritą; neturi spalvinės perspektyvos, nei "centro", nei trečiojo matavimo. Žinoma, nieko naujo čia nėra. Vis dėlto Mark Tobey, kuris studijavo Europos ir Azijos meną bei įvairias jo

technikas, originalus linijinės tapybos srityje. Gal būt, dėl nepaprasto kruopštumo ir teksto plokštumo jis ir pateko į šios galerijos "skaistykla". M. Tobey gyvena Londone.

IZIO BIDERMANO FOTO PARODA

Nuo sausio mėn. iki kovo 1 d. Chicago Meno Institutas rodo Lietuvoj gimusio Izio Bidermano foto nuotraukas (1-mas aukštas šalia garderobo). Išstatyta 42 nuotraukos, daugiausia lyrinio pobūdžio. Parodą suorganizavo Meno Instituto foto kuratorius Peter Pollack.

Izis Bidermanas yra 44 metų amž. Lietuvoj gimęs žydų kilmės foto specialistas, savo nuotraukų albumais išgarsėjęs Europoje, gyvena Paryžiuje. 1930 m. Bidermanas Paryžiuje studijavo meną ir tuo pačiu metu mokėsi foto technikos. Meno profesijos jis atsisakė, užsiima tikrai fotografu amatu. Buvo nuvykęs į Palestiną ir kitus Viduržemio jūros kraštus. Paryžiuje surengė keletą sėkmingų foto parodų. Jo paveikslai (ne spalvoti) vaizduoja žmonių judėjimą gatvėse, namus — puikiąją architektūrą, lūšnas, laukus ir gamtą.

Prancūzų poetai Jacques Prévert ir Colette parašė tekstus jo leidžiamiems albumams.

INSTITUTO PASKAITŲ KALENDORIUS

Dr. D. C. Watson paskaitos iš kelionių po Europos meno ir kultūros centrus esti kiekvieną sekmadienį 2:30 val. po pietų Chicago Meno Instituto Fullerton salėje. Įėjimas 80 centų. Visos paskaitos iliustruojamos spalvotais paveikslais.

Vasario mėn. 4 ir 13 d.d. tema: Šveicarija ir Vakarų Vokietija.

Vasario 20 ir 27 d. — Visuomet Paryžius. Kovo 6 ir 13 d. — Švedija rodo kelią. Kovo 20 ir 27 d. — Nuostabi Kopenhaga.

Paskutines dvi paskaitas skaitys A. Osborne.

\$141,000 FONDUI

Chicago Meno Institutas turi 1/4 milijono dolerių nedatekliaus, bet turi žmonių, kuriems rūpi ši meno kultūros įstaiga. Muziejui reikėjo išleisti daug pinigų iš pagrindų pertvarkant šildymo sistemą. Be to, reikia daugiau patalpų — administracijai ir naujų, didesnių galerijų, kad būtų galima iškabinti daugiau paveikslų, kurių muziejus turi labai daug.

Bėgy pereinant metų visuomenė (1,422 asmenų) suaukojo \$141,039. Tikimasi, kad ir šiais metais visuomenė parems muziejų savo aukomis. Meno Institutas turi nuolatinių rėmėjų, kurie sumoka tam tikrą sumą ir turi teisę nemokamai naudotis paskaitomis, parodomis ir įvairiomis privilegijomis, bet to Institutui nepakanka.

TAPYS PROF. A. VARNO PORTRETĄ

Ryšium su rengiamąja prof. Adomo Varno apžvalgine meno paroda, kovo mėn. 19-29 d. d. Marijos Aukštesniosios Mokyklos rūmuose, Chicagos dailininkai tapyš-pieš savo kolegos portretą. Dėl pozavimo bus susitarta vėliau.

STUDENTŲ PARODĖLĖ

Ch. Meno Instituto mokyklos skyriuje yra Art Students League mokinių darbų paroda, kurioje dalyvauja du lietuviukai: O. Virkau ir Pagalys. Pirmojo medžio rėžiniai. antrojo — abstraktinė aliejinė tapyba.

ILIUSTRACIJOS HEMINGWAY KNYGAI

Pirmajame Meno Instituto aukšte, 11 galerijoje iki šio mėnesio 27 d. rodomos iliustracijos, pieštos Ernest Hemingway knygai "The Old Man and the Sea". Iliustracijų autorius Max Gubler.

TORONTO GALERIJA RODYS EUROPOS MENĄ

Toronto (Kanada) Meno Galerija rengia didelę europinio meno parodą. Bus rodomi Van Gogh, Rembrandto ir kitų senameistrių tapybos darbai.

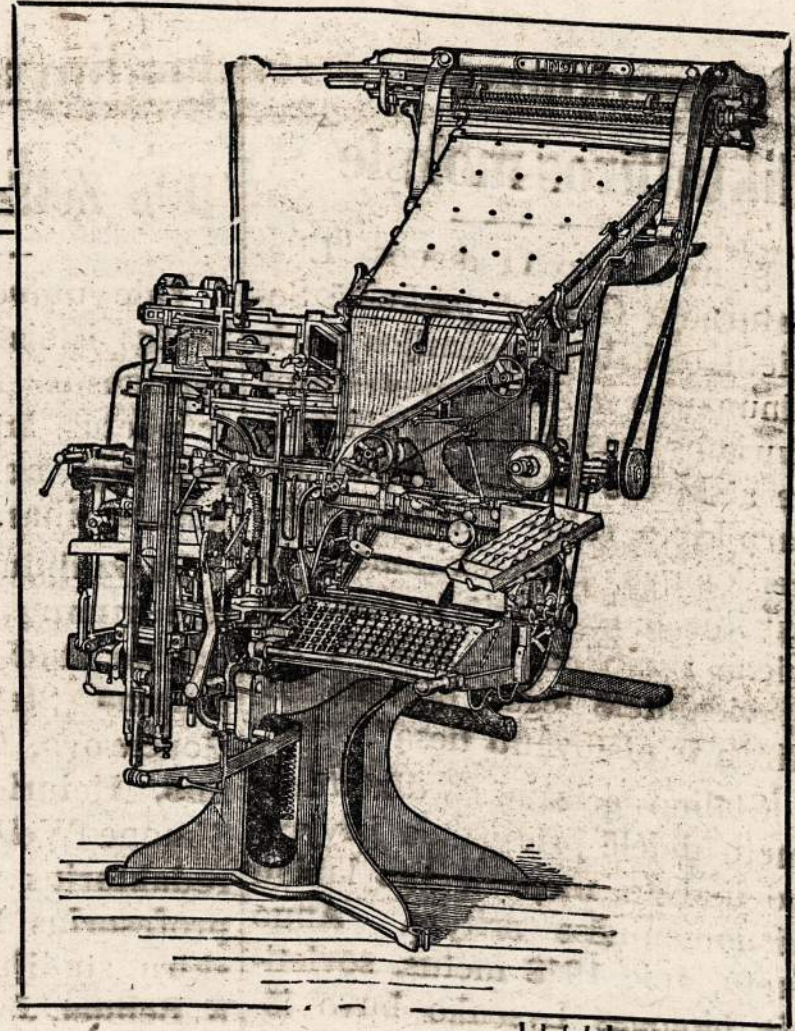
Tokių knygų nenori

Paskutiniais laikais Amerikos knygų rinką užplūsta toks didelis skaičius įvairių biznio ir propagandos tikslais paruoštų leidinių, kad "Chicago Daily News" dienraščio Strickly Personal kolumnos vedėjas Sydney J. Harris ryžosi sudaryti net būsimųjų neskaitytinų knygų sąrašą. Knygos vertę jis nusprendžia iš pavadinimo. Jis kreipiasi į visus leidėjus ir prašo nesiųsti jam susipažinti leidinių, kurių pavadinimai bus tokie, kaip "Aš buvau (tas ir tas)", arba "Dešimt, penkiolika, dvidešimt būdų (atlikti tam ir tam)", arba knygų, kurias parašė buvusi aktorė, buvęs admirolas, buvęs bulių kovotojas, buvęs komunistas, buvęs narkotikų vartotojas, buvęs mergaičių aukštesniosios mokyklos mokyklos vedėjas, buvęs operos dainininkas ir kiti "buvusieji". Taip pat neskaitytinų knygų, kuriose finansinis pasisekimas siejamas su Dievu.

Tolimesniame neskaitytinų knygų sąrašė jis įvardina tas, kurių pavadinimuose yra žodžiai: "kovoti", "dinamika", "užkulisiai", "genijus", "intymusis" ir kitos rėkiančios sąvokos. Jis sakosi nepakenčias daugiau knygų apie "žymiuosius" autorius, tapytojus, kompozitorius, genijus ir visus kitus, kurie vadinami "nemirtingaisiais".

Iš tikrųjų, šiais laikais dažnam šlamštui suteikiamas skambus vardas.

NAUJIENOS ATLIEKA SPAUDOS DARBUS

NAUJIENOS spausdina laiškus, vokus (konvertus), atvirukus (post cards), pranešimus, priminimus, įvairios rūšies tiketus, tiketų knygutes, žinias apie pobūvius, vestuves, krikštynas, sukaktis, minėjimus, biznio atidarymus, išpardavimus, mokesčių knygutes, draugijų įstatus, konstitucijas, brošiūrėles ir knygas.

NAUJIENOSE galima pasirinkti įvairios rūšies ir įvairių spalvų popierių.

NAUJIENOS turi įvairių rūšių angliškas ir lietuviškas raides su nosinėmis, uodegutėmis, taškais, brūkšneliais, rageliais ir kirčiais.

NAUJIENOSE įvairūs darbai atliekami lietuvių arba anglų kalbomis.

NAUJIENOSE spaudos darbai atliekami greitai, švairiai, tvarkingai ir pigiai.

Čikagiečiai spaudos darbus gali atnešti į NAUJIENAS, o tolimesnių lietuvių kolonijų gyventojai spaudos darbus gali atsiųsti paštu. Gavę spausdinti norimą darbą laišku, jį tuojau išspausdinsime ir pasiūsime. Visa eilė lietuvių šitaip NAUJIENOSE jau dabar atlieka spaudos darbus.

Įvairiais spaudos darbais kreipkitės į NAUJIENAS, jos mielai noru tą darbą Jums atliks.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Illinois. Telef.: HAYmarket 1-6100

Pasmerkimas diktatūros moksle

Š. m. sausio 11 dienos "Literaturnaja Gazeta" paskelbė Sovietų mokslų akademijos nario Knunianto ir Zubkovo straipsnį, kuriame pasmerkiamas diktatūra atskirose mokslo srityse. Jie, tarp kitko, rašo: "Pas mus buvo reiškiamas pasitenkinimas, jei kurioje mokslo srityje teturima viena mokykla ar linkmė, lyg ji vienintelė tegali būti neklaidinga ir atstovauti tiesą".

Stalino geležinės diktatūros metu didelė spauda įsivyravo moksle, mepe ir tuo labiau visuomeninėse srityse. Anuo metu, apie 1948 metus, sovietinis biologas Lysenko buvo iškilęs į neliečiamas aukštybes. Jis, savo teoriją bedėstydamas, daugelį dalykų pamiršo, o kai kuriuos sąmoningai nutylėjo, siekdamas menamai savo teoriją sustiprinti. Anuomet biologas Orbeli turėjo viešai atgailauti vien už tai, kad jis drįso paminėti šalia Lysenkos esant dar kitus tos srities mokslininkus. Dabar Kremliui paaiškėjo, kad Lysenko jau yra gerokai atsilikęs nuo paskutinio mokslo žodžio talkininkauti žemės ūkiui. Šalia jo Sovietai nūdien giriasi, turėdami N. V. Ciciną, kuris vargu turi progos sekti Vakarų mokslininkų paskutinį žodį.

Pajudinus Lysenko, išdrįstama nušluoti ir kitų sričių prietarus. Anksčiau Sovietuose buvo draudžiama kalbėti, pavyzdžiui, apie Einsteino reliatyvumo teoriją. Praėjusių metų liepos 2 dieną dienraštyje "Pravdoje" S. Sobolevas skatino susipažinti su ja. Šiuo metu vis garsiau pradama kalbėti apie nauuosius mokslininkus, kurie nepripažįsta atsilikusių mokslo linkmių, ypač įsigalėjusių Stalinui valdant. K. Bykovas, A. Speranskis, Pavlovas ir kiti vėl iškyla ir gali būti minimi mokslo vadovėliuose. Minėti kritikai su pasipiktinimu kalba apie vienos kurios mokyklos garbinimą. Jie priekaištuoja, kad Sovietuose iki šio meto nėra rimtų mokslinių diskusijų, nes rusas, užuot apie mokslinius dalykus kalbėjęs, pradeda vesti asmeninį ginčą, net pasitelkęs emvedistus.

Minėtų autorių samprotavimai visais požiūriais yra teisingi. Tačiau Sovietuose jie neįgyvendinami. Kai visa komunistinė santvarka remiasi klaidingu marksistiniu mokslu, kai visos sritys yra pajungtos pagal tironų valią, negali būti daroma išimtis mokslo ar meno srityse. Marksizmo monopolis siekia likti be varžovų. Prieš pradėdant apie ką nors kalbėti, pirmiausiai reikia pagarbinti ne tik komunistinę santvarką, bet ir Kremliaus valdovus.

"Literaturnaja Gazeta" teisingai rašo, kad neklįstamumas moksle yra nuolatinis pažangos stabdis. Tą patį galima pasakyti apie neklįstamumą komunistų partijos, kuri neleidžia pavergtoms tautoms išsilaisvinti ir daryti sparčią pažangą.

Šiandien pamiršamas Lysenkos samprotavimas, ryt mažai kas benorės prisiminti monopo-

Leidinyje apie Europos žodžio meistrus

Yale universitetas yra užsibrėžęs išleisti eilę studijų apie žymiuosius Europos rašytojus ir poetus, kurie savo talentais peržengė nuosavos tautos bei kalbos ribas.

Paskutiniu laiku pasirodė eilė trumpų enciklopedinio pobūdžio studijų, kuriose apibūdinama Stefan George, Ivan Gončarovo, Gerhart Hauptmanno, Heinrich von Kleisto ir Simone Weil kūryba. Leidinio redaktorius yra germanistikos profesorius Erich Heller. Atskirų studijų autoriai yra E. K. Bennet, Janko Lavrin, Hugh F. Garten, Richard March, E. W. F. Tomlin. Bendras leidinyje pavadintas: "Studies in Modern European Literature and Thought". Išleido Yale University Press. Kaina \$2.50.

Bene pirmu kartu Vakaruose čia gana išsamiai nagrinėjama "Oblomovo" autoriaus Gončarovo reikšmė. Autorius Lavrin sako, kad šis realistinis rašytojas būtų vaidinęs daug didesnę vaidmenį rusų ir pasaulio literatūroje, jeigu jo būtų nenustelbė tokie rusų rašytojai, kaip Tolstojus, Dostojevskis ir Turgenevas. Šiaip Gončarovas, kuris parašė tik vieną knygą, pasiliko užsieny beveik nežinomas.

Hauptmano reikšmė iškeliama ypač ryšium su jo socialistinio realizmo dramomis, bet pabrėžiama, kad šis rašytojas perėjo ir kitas sroves, pradedant romantizmu ir baigiant misticizmu.

linę visuomeninę komunistų organizaciją, kuri tiek daug žalos ir nelaimių atnešė visam pasauliui.

— E.

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, MOKSLININKAI, VALSTYBININKAI, DVASININKAI, PROFESIONALAI IR BIZNIERIAI. JIE ŽINO, KAD NAUJIENOS PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RAŠTUS.

LINES BY SOGLOW

There's one question that probably causes more sleepless nights than all the others put together. It goes something like this: "How can I save money when I hardly earn enough to keep going?" That is a serious question because it involves your future — and your family's. But it's not hopeless. True, it's not easy to save money, at first. But once it becomes a habit — it's the simplest thing you ever did. Provided you choose a plan like the Payroll Savings Plan for buying United States Savings Bonds. Join today. You'll feel more secure tomorrow, if you buy United States Savings Bonds today.

LIETUVIŠKA ISTAIGA

SAFETY OF YOUR SAVINGS

CRANE
2555 West 47th Str.
CHICAGO 32, ILL. LAF. 3-1083

Savings & LOAN ASS'N

INSURED UP TO \$10,000

3% SAVINGS

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

SHULMISTRAS & Co.
INSURANCE

REAL ESTATE

4004 S. ARCHER AVE.

CHICAGO 32, ILL.

LAFayette 3-6300

ARCHER CURRENCY EXCHANGE

NEW LIGHT WEIGHT HOOVER!

NO BAG TO EMPTY!

Save \$13⁹⁵

this week on the

HOOVER
Lark

complete with cleaning tools!

The new... lowest cost Hoover... now at an even lower price. You really get two cleaners in one—the finest rug cleaner plus the tools that make it a complete home cleaner—for the price of the cleaner alone. Year's supply of throwaway bags, tool

Was \$98.90 Now \$84.95 complete

Small down payment—Budget plan.

KING-SIZE TRADE-INS NOW!

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st Street

HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

12 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.—SATURDAY, FEBRUARY 5, 1955